

Лабораторія законодавчих ініціатив

**Державне замовлення у сфері телерадіомовлення в
контексті реформування суспільного мовлення в
Україні**

Інформаційно-аналітичні матеріали до круглого столу

КИЇВ – 2008

ЗМІСТ

1. Огляд зарубіжного досвіду в частині публічного фінансування суспільного мовлення та державного замовлення

1.1. Стандарти Ради Європи у сфері фінансування суспільного мовлення.....	3
1.2. Стандарти Європейського Союзу у сфері фінансування суспільного мовлення	4
1.3. Відображення стандартів Ради Європи та ЄС щодо фінансування суспільного мовлення в законодавстві країн Європи.....	6
1.4. Джерела фінансування суспільного мовлення в країнах Європи.....	12

2. Тезовий виклад основних проблем фінансування державних телерадіоорганізацій та функціонування механізму державного замовлення в Україні

2.1. Невизначеність організаційно-правового статусу державних телерадіоорганізацій.....	16
2.2. Невизначеність місії суспільного мовлення.....	16
2.3. Відсутність чіткого відмежування комерційної діяльності від діяльності, пов'язаної з виконанням місії суспільного мовлення.....	17
2.4. Низький рівень фінансової спроможності державних телерадіоорганізацій...	17
2.5. Недосконалість механізму формування державного замовлення.....	18
2.6. Невизначеність критеріїв формування державного замовлення та критеріїв оцінки діяльності державних телерадіоорганізацій.....	18
2.7. Недостатня самостійність державних телерадіоорганізацій в управлінні власними фінансовими ресурсами.....	19
2.8. Непрозорість діяльності державних телерадіоорганізацій.....	19
2.9. Відсутність довгострокового планування діяльності державних телерадіоорганізацій.....	19

3. Додатки

3.1. Регулювання фінансування суспільного мовлення в країнах Європи.....	20
3.2. Обсяги фінансування державного замовлення на виробництво і розповсюдження телерадіопрограм в Україні, 2004 – 2008 рр. (тис. грн.).....	30
3.3. Обсяги фінансування державного замовлення на трансляцію телерадіопрограм в Україні, 2005 – 2008 рр. (тис. грн.).....	30
3.4. Питома вага адміністративного персоналу в штатах ОДТРК та видатків на його утримання.....	31
3.5. Співвідношення творчого та інженерно-технічного персоналу ОДТРК до однієї години радіопродукції власного виробництва.....	32
3.6. Співвідношення творчого та інженерно-технічного персоналу ОДТРК до однієї години телепродукції власного виробництва.....	33

Створення цієї публікації стало можливим завдяки підтримці Міжнародного фонду "Відродження"

1. Огляд зарубіжного досвіду в частині публічного фінансування суспільного мовлення та державного замовлення

1.1. Стандарти Ради Європи у сфері фінансування суспільного мовлення

На загальноєвропейському рівні основні принципи фінансування суспільного мовлення вперше були закріплені в *Празькій Резолюції щодо майбутнього суспільного мовлення* 1994 року. В Резолюції, зокрема, підкреслювалось, що державам необхідно підтримати, а у разі потреби – запровадити адекватну і надійну структуру фінансування, яка гарантуватиме організаціям суспільного мовлення обсяг фінансування, достатній для виконання покладених на нього загальної місії і завдань. При цьому у Резолюції було виділено декілька можливих джерел фінансування суспільного мовлення – абонентську плату, державні субсидії, доходи від реклами і спонсорства, доходи від реалізації аудіовізуальної продукції тощо.

У 1996 році положення Празької Резолюції отримали подальший розвиток в *Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (96) 10 щодо гарантій незалежності суспільного мовлення*, в якій Комітет Міністрів Ради Європи рекомендував країнам-членам Ради Європи включити у внутрішнє законодавство або інші правові інструменти положення, які б гарантували незалежність суспільного мовлення у відповідності до керівних принципів, викладених в Додатку до Рекомендації.

В частині фінансування суспільного мовлення Додаток до Рекомендації закріпив такі основні принципи:

1) правова основа, яка регламентує діяльність організацій суспільного мовлення, повинна чітко передбачати редакційну незалежність і інституційну автономію організацій суспільного мовлення, зокрема – в частині придбання, оренди і продажу товарів і послуг, управління фінансовими ресурсами, складання і виконання бюджету;

2) правила, що регламентують фінансування організацій суспільного мовлення, повинні ґрунтуватись на принципі, у відповідності до якого держави-члени Ради Європи беруть на себе зобов'язання підтримувати, а якщо необхідно – створити адекватну, надійну і прозору систему фінансування організацій суспільного мовлення, яка гарантує організаціям суспільного мовлення надходження фінансових ресурсів, необхідних для виконання їхніх завдань;

3) у тих випадках, коли фінансування організації суспільного мовлення повністю або частково засноване на регуляторних або виняткових внесках з державного бюджету або на абонентській платі, мають дотримуватись наступні принципи: а) повноваження органів влади, які є зовнішніми стосовно до відповідної організації мовлення, щодо фінансування такої організації не повинні використовуватись для здійснення прямого або опосередкованого впливу на редакційну незалежність та інституційну автономію відповідної організації суспільного мовлення; б) рівень внесків та абонентської плати повинен визначатись після консультацій з відповідною організацією мовлення з урахуванням тенденцій у витратах на її діяльність, і в такий спосіб, який би дозволяв організації мовлення виконувати свої завдання у сфері суспільного мовлення; в) виплата внесків або абонентської плати повинна здійснюватись у такий спосіб, який би гарантував безперерйну діяльність організації суспільного мовлення і надавав їй можливість здійснювати довгострокове планування; г) використання внеску або абонентської плати повинно відповідати принципу незалежності і автономії; д) якщо внесок або абонентська плата мають бути розподілені між декількома організаціями суспільного мовлення, такий розподіл повинен здійснюватись в порядку, який би справедливо задовольняв потреби кожної організації;

4) правила фінансового контролю над організаціями суспільного мовлення не повинні завдавати шкоди їхній незалежності в питаннях підготовки програм.

3 Пояснювального меморандуму до Рекомендації № R (96) 10 щодо гарантій незалежності суспільного мовлення

Керівний принцип № 2

<...> 16. Організації суспільного мовлення повинні бути безпосередньо **підзвітні громадськості**, як це передбачено Резолюцією про майбутнє суспільного мовлення. В практичному плані це означає, що компанії суспільного мовлення повинні регулярно публікувати інформацію про свою діяльність, наприклад у вигляді **щорічних звітів**. Ця **вимога транспарентності щодо суспільства повинна тлумачитись в найбільш широкому сенсі** як висвітлення не лише роботи по створенню і

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

підготовці програм, яка є основним напрямком діяльності компанії, але і будь-які інші види діяльності організації, що можуть здійснюватись організацією суспільного мовлення (наприклад, угоди з державними і приватними партнерами, діяльність дочірніх і спільних підприємств в рамках співробітництва з приватними і державними організаціями). Вимога прозорості повинна і однакової мірі поширюватись на питання компонування програм, а також управління організаціями суспільного мовлення.

Керівний принцип № 3

20. <...> В частині фінансового нагляду за діяльністю організації суспільного мовлення попередній контроль є допустимим лише в частині легітимності актів, на підставі яких здійснюється розподіл коштів, причому – в межах положень Керівного принципу № 19.

Керівний принцип № 17

54. Цей керівний принцип підтверджує зобов'язання, яке взяли держави-члени Ради Європи в Резолюції про майбутнє суспільного мовлення „гарантувати для організацій суспільного мовлення стабільні і достатні фінансові ресурси для виконання їхніх завдань”. Крім того, керівний принцип передбачає, що структура фінансування суспільного мовлення має бути транспарентною. Стабільне фінансування організацій суспільного мовлення дійсно є ключовою вимогою, якщо відповідним організаціям необхідно здійснювати свої функції в повністю незалежному режимі, навіть у випадках, коли, наприклад, структура, відповідальна за виділення коштів, стикається з фінансовими труднощами. Як відзначалось у згаданій Резолюції, існує декілька **джерел, здатних забезпечити підтримку і розвиток організацій суспільного мовлення** – абонентська плата, державні субсидії, реклама і спонсорство, надходження від реалізації продукції (наприклад, аудіовізуальних матеріалів) і послуг, угоди щодо програм тощо. В цілях цього Керівного принципу термін „абонентська плата” включає деякі форми фінансування з боку держави (податки, які нараховуються на рахунки з оплати електроенергії, або на деякі інші операції, покликані поповнити бюджети організацій суспільного мовлення).

55. Слід відзначити, що **Керівні принципи не віддають переваги якомусь певному методу фінансування суспільного мовлення** в частині забезпечення незалежності суспільного мовлення за умови, що державне фінансування (субсидії та абонентська плата) відповідає принципам, викладених у Керівному принципі № 18. <...>

Керівний принцип № 18

56. Хоча автоматично не слід віддавати перевагу жодному типу фінансування суспільного мовлення, **державне фінансування** (субсидії, абонентська плата тощо) **може зумовити втручання в діяльність організацій суспільного мовлення, якщо не передбачити низки захисних механізмів для забезпечення незалежності організацій суспільного мовлення.** <...>

58. <...> Організації суспільного мовлення повинні бути залучені до консультацій щодо визначення розмірів внесків або **абонентської плати, призначених для їх фінансування.** Необхідність таких консультацій зумовлена тим, що саме їм має гарантуватись виконання завдань за рахунок коштів, отриманих від внесків або виплат. <...> **Невірно розроблені методи збору коштів та абонентської плати, або нерегулярність чи затримки платежів можуть поставити під загрозу безперервність діяльності суспільного мовлення.** В специфічному випадку з абонентською платою слід приділяти підвищену увагу можливим наслідкам у вигляді звільнення від платежів деяких категорій платників. <...>

Керівний принцип № 19

60. <...> Ціною за необхідну інституційну автономію для організацій суспільного мовлення є звітність щодо шляхів вирішення завдань, покладених на суспільне мовлення. **Звітність поширюється і на питання використання коштів, як це передбачено Резолюцією про майбутнє суспільного мовлення, особливо якщо мова йде про державні кошти. У цьому контексті цілком допустимими є внутрішні та зовнішні аудиторські перевірки. Фінансовий контроль такого роду тим не менше повинен бути обмежений** початковою ціллю, тобто підтвердженням правильності фінансового управління організацією в плані адміністрування, бухгалтерського обліку та фінансів. **Фінансовий контроль не може поширюватись на питання створення програм.** Тим не менше, окремі особливо важливі дії, що передбачають виділення коштів на програми (наприклад, контракти на придбання програм вартістю, що перевищує певну суму, можуть підлягати затвердженню уповноважених органів. <...>

61. Слід відзначити, що в залежності від статусу організації (згідно з публічним і приватним правом), **можливими є варіації в правилах нагляду за їх адміністративною, бухгалтерською та фінансовою діяльністю, а також в правилах, що регламентують звітність їхніх відповідних підрозділів.** Це обумовлює необхідність проведення консультацій щодо положень права, яке застосовується (приватне чи публічне право), з тим, щоб гарантувати відповідність принципам, закріпленим в Керівному принципі № 19.

Таким чином, головною метою стандартів Ради Європи в частині фінансування суспільного мовлення є сприяння впровадженню в державах-членах Ради Європи такого режиму регулювання фінансових аспектів діяльності суспільного мовлення, який би забезпечив інституційну автономію та редакційну незалежність суспільного мовлення з одночасним збереженням контролю громадськості над функціонуванням суспільного мовлення, яке і діє в інтересах цієї громадськості.

1.2. Стандарти Європейського Союзу у сфері фінансування суспільного мовлення

У зв'язку з швидким економічним та технологічним розвитком, у 1970-х роках у більшості європейських країн відбувся процес демонополізації ринку телебачення – окрім публічних (умовно - "державних") телерадіокомпаній доступ на ринок отримали комерційні мовники. Відповідно, між

організаціями суспільного та комерційного мовлення суттєво активізувалась конкуренція. Комерційні компанії стали дедалі частіше звинувачувати суспільних мовників у недобросовісній конкуренції – адже суспільне мовлення, на відміну від організацій комерційного мовлення, окрім надходжень від реклами, спонсорства та реалізації власних продуктів і послуг, продовжувало отримувати пряму фінансову підтримку з державного бюджету, доступ до якої для комерційних телерадіостанцій був закритий. Підставою для відповідних звинувачень стали дві статті Угоди про створення ЄС - стаття 86 (2), згідно з якою "підприємства, які надають послуги загальноєкономічного інтересу, або мають характер монополії, підпадають під дію Угоди про створення Європейського Союзу, зокрема – під дію правил економічної конкуренції, в тій мірі, в якій застосування відповідних правил не шкодить здійсненню ними покладених на них завдань", а також стаття 87 (1), в якій відзначалось, що "будь-яка підтримка, яка надається державою-членом ЄС у будь-який спосіб, якщо вона загрожує або перешкоджає конкуренції шляхом підтримки визначених підприємств або виробництва визначених товарів і послуг, і, таким чином, впливає на торгівлю між державами-членами, є несумісною із спільним ринком".

З метою відповіді на питання про те як і в якій мірі положення статей 86 (2) та 87 (1) стосуються суспільного мовлення, у тому числі державного фінансування суспільного мовлення, державами-членами ЄС було підписано *Амстердамський протокол про систему суспільного мовлення в державах-членах ЄС*, який став інтегральною частиною Угоди про створення ЄС і набув чинності 1 травня 1999 року. Амстердамський протокол прямо передбачив, що положення Угоди про створення Європейського Союзу в жодній мірі не виключає можливість державного фінансування суспільного мовлення країнами-членами ЄС за умови, що: 1) надання відповідної фінансової підтримки здійснюється для забезпечення виконання організаціями мовлення місії суспільного мовлення; 2) надання державної підтримки не впливає на умови торгівлі товарами, послугами, а також конкуренцію в Співтоваристві, до такої міри, в якій би її надання зашкодило спільним інтересам. Таким чином, Амстердамський протокол, визнавши можливість державного фінансування суспільного мовлення, надав повноваження щодо визначення конкретних засобів і механізмів відповідної підтримки державам-членам Євросоюзу.

Критерії, за яких умови, обсяг і механізми державного фінансування суспільного мовлення визнаються в цілому визнаються допустимими, іншими словами – такими, що не "впливають на умови торгівлі і конкуренцію" у 2003 році було визначено *Європейським Судом Справедливості у справі "Altmark"*. Згідно з рішенням у цій справі, державна фінансова підтримка не визнається державною допомогою (State Aid) у розумінні статті 87 (1) Угоди про створення ЄС, і не підпадає під дію положень цієї статті, якщо вона одночасно відповідає таким вимогам: 1) зобов'язання суспільного мовлення чітко визначено; 2) наперед встановлено параметри визначення компенсацій і субсидій; 3) відсутнє надлишкове фінансування суспільного мовлення; 4) організація визначається шляхом тендеру або компенсація визначається на основі витрат типового підприємства цієї галузі. Саме ці критерії покладені в основу рішень Європейської Комісії з питань конкуренції між організаціями мовлення. У більшості випадків в основу рішень визнання практики фінансування такою, що є несумісною зі спільним ринком, було покладено відсутність попередньо визначених параметрів (критеріїв) визначення компенсацій і субсидій, позаконкурсний відбір постачальника послуг або відсутність аналізу витрат типових підприємств галузі, на основі яких мало виділяться державне фінансування.

Загалом, у світлі практики Європейської Комісії, державне фінансування суспільного мовлення вважається виправданим, якщо державою-членом ЄС дотримано декількох умов.

По-перше, прийнято законодавчий акт, який чітко визначає місію суспільного мовлення. Місія суспільного мовлення може визначатись досить широко, може включати як створення і трансляцію інформаційних програм, так і створення і трансляцію інших категорій програм: розважальних, спортивних тощо. Європейська Комісія не втручається в зміст програм суспільного мовлення, однак категорії програм мають бути визначені таким чином, щоб інші організації мовлення планувати свою діяльність. При цьому відповідні програми повинні відповідати "демократичним, соціальним та культурним запитам суспільства", як передбачено Зверненням Комісії щодо застосування правил Державної допомоги до суспільного мовлення 2001/С 320/04. У світлі практики Європейської Комісії електронна комерція та продаж реклами не вважаються такими, що відповідають "демократичним, соціальним та культурним запитам суспільства", і не можуть бути віднесені до

місії суспільного мовлення. У той же час, здійснення мовлення через Інтернет може вважатись складовою місії суспільного мовлення.

По-друге, створено систему незалежного національного моніторингу виконання суспільним мовленням своєї місії. Обов'язки організації суспільного мовлення мають чітко визначатись в Законі, і їх виконання має перевірятись незалежним національним органом моніторингу (контролю).

По-третє, фінансування суспільного мовлення має бути пропорційним. Перш за все, державне фінансування не повинно перевищувати вартості суспільного мовлення (тобто, здійснення завдань суспільного мовлення). З цього зокрема, прямо випливає необхідність визначення "комерційної діяльності" та "діяльності, пов'язаної з реалізацією місії суспільного мовлення", запровадження окремої звітності для цих двох видів діяльності, обліку фінансових операцій на окремих рахунках в банку. З іншого боку, організація суспільного мовлення не повинна перешкоджати здійсненню конкуренції більш, ніж необхідно для досягнення покладеної на неї місії суспільного мовлення. Іншими словами, суспільному мовнику забороняється встановлювати знижки на розміщення реклами або надання програмних послуг. З цього принципу також випливає, що за рахунок державних коштів не може фінансуватись комерційна діяльність суспільного мовника – збитки, спричинені комерційною діяльністю, мають бути компенсовані виключно за рахунок надходжень від комерційної діяльності.

Таким чином, на відміну від стандартів Ради Європи в частині фінансових аспектів діяльності суспільного мовлення, які мають на меті забезпечити інституційну незалежність та редакційну автономію організацій суспільного мовлення, стандарти ЄС мають принципово інше спрямування – визначення таких механізмів державного фінансування суспільного мовлення, які були б прийнятні з точки зору захисту економічної конкуренції на ринку.

1.3. Відображення стандартів Ради Європи та ЄС щодо фінансування суспільного мовлення в законодавстві країн Європи

1.3.1 Самостійне вирішення питань управління власними ресурсами

В переважній більшості країн бюджети суспільного мовлення, звіти про їх виконання розробляються генеральним директором відповідної організації суспільного мовлення та затверджуються Радою керуючих цієї організації. До винятків з цього правила належать лише деякі країни, наприклад, - Латвія, де бюджет суспільного мовлення формується Національною радою з питань телебачення і радіомовлення. Проте і у латвійському випадку законодавство містить норми, спрямовані на забезпечення фінансової автономії мовлення. Зокрема, законодавством Латвії передбачається, що обсяг бюджетного фінансування суспільного мовлення на наступний рік не може бути меншим, ніж обсяг фінансування минулого року. В деяких країнах остаточне затвердження бюджетів суспільного мовлення, а також звітів про їх виконання, покладається на зовнішній орган (Раду з питань телебачення і радіомовлення – в Естонії), парламент (в Македонії), який, однак, не може самостійно вносити до бюджету зміни. У багатьох випадках законодавство передбачає затвердження обсягів фінансування суспільного мовлення окремим рядком у Державному бюджеті (наприклад, в Литві).

В усіх досліджених країнах повноваження із затвердження окремих контрактів, які передбачають значні витрати фінансових ресурсів, покладені на Раду керуючих або зовнішній орган – наприклад – Національну раду з питань телебачення і радіомовлення (Естонія, Латвія), Міністерство культури (Данія), Уряд (Литва). Так, в Албанії Рада керуючих затверджує контракти, сума яких перевищує 5% щорічного доходу Албанського телерадіомовлення. В Данії випуск облігацій або запозичення на суму, яка більш ніж на 4% перевищує доходи суспільного мовлення за минулий звітний рік, підлягають затвердженню Міністерством культури. В Литві неліквідні активи, балансова вартість кожного з об'єктів яких становить 1 млн. і більше літів, можуть бути відчужені лише за дозволом Уряду Литви., від 1000 до 100 000 літів – за дозволом Ради ЛТР, до 1000 літів – за розпорядженням Генерального директора ЛТР.

1.3.2. Забезпечення підзвітності і прозорості діяльності

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

У більшості європейських країн підзвітність та прозорість діяльності організацій суспільного мовлення забезпечується такими шляхами: 1) визначенням вичерпного переліку суб'єктів, які мають право здійснювати загальну оцінку діяльності організацій суспільного мовлення; 2) чітким визначенням зобов'язань організацій суспільного мовлення в законі, статуті організації суспільного мовлення, контракті, укладеному органом регулювання мовлення з суспільним мовником, в ліцензійних умовах тощо; 3) виробленням критеріїв оцінки діяльності організацій суспільного мовлення; 4) щорічним проведенням внутрішнього та зовнішнього фінансового аудиту ефективності та законності діяльності; 5) щорічним оприлюдненням звітів організаціями суспільного мовлення.

а) Визначення кола суб'єктів, які мають право здійснювати загальні оцінку діяльності організацій суспільного мовлення

Законодавством низки європейських країн передбачено проведення щорічних парламентських обговорень відповідних звітів. Такий підхід практикується, зокрема, в Фінляндії, Німеччині, Фландрії (Бельгія), Боснії та Герцеговині, Чехії, Греції, Угорщині, Люксембурзі, Польщі, Румунії, Іспанії (Каталонія), Італії.

Загальна оцінка діяльності організацій суспільного мовлення, у тому числі – використання ними коштів, у різних країнах проводиться різними органами – в окремих державах, така оцінка здійснюється безпосередньо контролюючими органами організацій мовлення (наглядними радами), у деяких – органами виконавчої влади (наприклад, міністерством культури або міністерством з питань комунікацій), в багатьох країнах відповідні функції покладено на органи регулювання телебачення і радіомовлення (національні ради з питань телебачення і радіомовлення). Відповідний досвід проілюстровано у нижченаведеній Таблиці 1.

Таблиця 1. Органи, що здійснюють загальну оцінку діяльності організацій суспільного мовлення

Контрольні органи самих організацій мовлення (наглядні ради)	Незалежні органи регулювання мовлення (національні ради з питань телебачення і радіомовлення)	Органи виконавчої влади
Великобританія Данія Ірландія Кіпр Німеччина Фінляндія	Великобританія Бельгія (Фландрія) Боснія Болгарія Греція Естонія Іспанія (Каталонія) Латвія	Литва Люксембург Македонія Мальта Нідерланди Польща Румунія Словаччина Чехія Швеція
		Австрія Бельгія (Валлонія) Іспанія Італія Норвегія Португалія Франція Швейцарія

б) Визначення зобов'язань організацій суспільного мовлення

Оскільки в законах зобов'язання організацій суспільного мовлення часто визначаються досить розмито, законодавством низки європейських країн передбачено конкретизацію відповідних зобов'язань у статутах організацій мовлення, контрактах та/або ліцензіях на право мовлення. Саме відповідні контрактні зобов'язання і ліцензійні умови складають, з одного боку, - основу для оцінки ефективності функціонування суспільного мовлення, у тому числі – загального управління організацією мовлення, управління фінансами, ступеня досягнення поставлених завдань тощо, а з іншого – основу для недопущення протиправного втручання в діяльність організацій мовлення.

Таблиця 2. Акти, в яких конкретизуються повноваження організацій мовлення

Виключно закон	Закон і статут	Закон і контракт	Інше
Австрія Боснія Греція Ірландія Македонія	Болгарія Великобританія Данія Кіпр Литва	Бельгія (Фландрія) Бельгія (Валлонія) Франція Італія Латвія	Люксембург (лише контракт) Іспанія (наказ) Норвегія (ліцензійні умови)

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

Мальта Німеччина Польща Румунія Словаччина Туреччина Угорщина Фінляндія Чехія	Нідерланди Швейцарія	Португалія Іспанія (Каталонія)	Швеція (ліцензійні умови) Великобританія (БіБіСі, контракт)
---	-------------------------	-----------------------------------	--

в) Вироблення критеріїв оцінки діяльності організацій суспільного мовлення

Як правило, у країнах Європи на законодавчому рівні чітко не визначено критерії оцінки ефективності діяльності організацій суспільного мовлення. У той же час, у більшості випадків органами, які здійснюють загальну оцінку діяльності організацій суспільного мовлення, за звичай враховуються критерії оцінки ефективності, наведені у Таблиці 3.

Таблиця 3. Критерії оцінки ефективності організацій суспільного мовлення

Критерій	Зміст
Ступінь задоволення соціальних, культурних, політичних потреб суспільства	Ступінь виконання покладених на організацію суспільного мовлення завдань.
Ступінь ефективності використання ресурсів	Ефективність використання персоналу, капіталу та активів, ступінь зменшення видатків із розрахунку на одну годину мовлення, співвідношення активів і зобов'язань, у тому числі – довгострокових, ступінь дотримання принципу „найвища якість за найнижчу з можливих ціну”.
Рівень охоплення аудиторії	Територіальне покриття, частка аудиторії (частка на ринку).
Ступінь максимізації доходів від комерційної діяльності і, відповідно, зменшення потреби у державному фінансуванні	Частка доходів, отриманих від реклами, продажу прав та інших видів комерційної діяльності в бюджеті організації суспільного мовлення.

г) Внутрішній та зовнішній аудит діяльності

У більшості випадків поточний фінансовий контроль, затвердження фінансових звітів організацій суспільного мовлення покладаються на наглядові органи організацій суспільного мовлення.

Функції зовнішнього аудиту в більшості країн традиційно покладені на вищі органи аудиту публічних фінансів (рахункові палати). Наприклад, в Данії на вимогу Ради з питань телебачення і радіомовлення одержувачі субсидій зобов'язані надавати Генеральному Аудитору (аналог Рахункової палати в Україні) детальну інформацію про рух коштів на рахунках та додаткові матеріали, причому у тих випадках, коли умови надання субсидій не було дотримано, або діяльність, яка фінансувалась за рахунок субсидіювання, не була завершена, організація мовлення зобов'язана повернути отримані в якості субсидії кошти в повному обсязі або частково. В Естонії повноваження зі здійснення зовнішнього фінансового аудиту покладаються на два органи – Державний офіс з питань аудиту та Раду з питань телебачення і радіомовлення.

У тих країнах, де передбачений обов'язковий внутрішній фінансовий аудит суспільного мовлення, вибір незалежного аудитора, як правило, покладається на раду керуючих відповідною організацією мовлення (наприклад, в Литві, Македонії, Норвегії). В Португалії відбір незалежного аудитора віднесено до повноважень Головного агентства з питань медіа.

д) Щорічне оприлюднення звітів

Щорічне оприлюднення звітів організацій суспільного мовлення передбачається законодавством більшості країн. Проведений аналіз дозволяє говорити про те, що у тих випадках, коли законодавство не містить відповідних зобов'язуючих норм, організації суспільного мовлення

самостійно оприлюднюють фінансові звіти як складову звітів про діяльність організацій мовлення на власних веб-сторінках.

В ряді випадків встановлено *строки* оприлюднення відповідної звітності. Наприклад, в Албанії річний фінансовий звіт та звіт про поточну діяльність оприлюднюються у першому кварталі року, наступного за звітним. В Норвегії фінансовий звіт про діяльність Норвезької корпорації телерадіомовлення підлягає оприлюдненню до кінця квітня року, наступного за звітним. В Польщі на Польське телебачення та Польське радіо закон покладає обов'язок подання до Національної ради з питань телебачення і радіомовлення низки звітів – щорічного (до 15 лютого), а також 3 окремих спеціальних звітів. До 15 березня кожного року Польське радіо і Польське телебачення зобов'язані офіційно опублікувати звіти про використання надходжень від абонентської плати, штрафів і пені, у тому числі – про кількість коштів, витрачених на виконання завдань суспільного мовлення.

1.3.3. Можливість здійснювати довгострокове фінансове планування

В більшості країн Східної Європи законодавство не передбачає фінансування суспільного мовлення на середньо- або довгострокову перспективу. Показовим у цьому випадку є приклад Албанії, де обсяг державного фінансування суспільного мовлення визначається щорічно Законом про Державний бюджет. У той же час, на європейських теренах все ж існують країни, в яких практикується фінансування суспільного мовлення на основі довгострокових планів розвитку. Зокрема, в Естонії обсяг бюджетного фінансування організацій суспільного мовлення визначається 1 раз на три роки, в Португалії - один раз на чотири роки.

1.3.4. Визначення місії суспільного мовлення законом

Місія суспільного мовлення визначається законодавством всіх європейських країн. В окремих випадках, наприклад, в Латвії, Закон визначає основні засади визначення місії суспільного мовлення. Зокрема, визначення місії суспільного мовлення може здійснюватись шляхом проведення відповідних досліджень, а також через вивчення потреб і запитів громадян. За звичай на офіційних веб-сторінках організацій суспільного мовлення користувачі мають можливість висловлювати своє ставлення до тих чи інших програм, змісту звітів організацій мовлення, а також вносити відповідні пропозиції щодо корегування програмної політики. Зміст законів про телебачення і радіомовлення, в яких розкрито місію суспільного мовлення, наведено в Таблиці 4.

Таблиця 4. Місія суспільного мовлення згідно із законодавством окремих європейських країн

Країна	Місія суспільного мовлення
Болгарія	До місії суспільного мовлення віднесено: створення і розповсюдження програм, які забезпечують потреби всіх категорій громадян Республіки Болгарія, надання допомоги у розвитку та популяризації болгарської мови та культури, а також мов і культур громадян у відповідності до їхньої етнічної приналежності, забезпечення доступу до національного та європейського культурного надбання, створення та трансляція інформаційних, освітніх та розважальних програм, впровадження нових інформаційних технологій; забезпечення плюралізму думок та ідей у новинах, поточних публіцистичних програмах з політичних та економічних питань; забезпечення толерантності у відносинах між людьми; надання громадянам доступу до інформації щодо офіційної позиції держави з важливих питань суспільного життя.
Естонія	До місії суспільного мовлення віднесено: розвиток та популяризація естонської національної культури, фіксація, збереження та поширення інформації про головні досягнення естонської національної культури; доведення до суспільства інформації про найвидатніші досягнення світової культури; створення та розповсюдження програм, створених на високому журналістському, художньому та технічному рівні; задоволення інформаційних потреб всіх категорій суспільства, включаючи національні меншини; створення головним чином інформаційних, культурних, освітніх та розважальних програм.
Латвія	До місії суспільного мовлення віднесено: забезпечення вільного поширення всебічної інформації про події в Латвії та за її межами; утвердження та розвиток латвійської мови і культури, забезпечення консолідації мононаціональної держави (consolidation of a single-nation state); у відповідності до двосторонніх угод – висвітлення діяльності Сейму, Президента, Кабінету Міністрів, місцевих адміністрацій; забезпечення потреб суспільства в освітніх, освітньо-релігійних, культурних, наукових, розважальних, дитячих, спортивних та інших програмах, у тому числі – з перекладом на мову знаків; сприяння створенню програм про життя і культуру етнічних меншин, що мешкають в Латвії, забезпечення здійснення передвиборної агітації в порядку, встановленому Законом. Місія суспільного мовлення визначається на базі усесторонніх досліджень побажань глядачів та слухачів. Вона повинна відображувати широке різноманіття думок в суспільстві, політичні, філософські, та культурні тенденції. Місія суспільного мовлення не може слугувати виключно потребам однієї політичної організації (партії).

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

Країна	Місія суспільного мовлення
Литва	Литовське телебачення і радіомовлення повинно збирати і поширювати інформацію про Литву та світ, ознайомлювати суспільство з різноманіттям європейської та світової культури і принципами сучасної цивілізації, стверджувати незалежність та демократії в Республіці Литва, створювати та захищати цінності національної культури, забезпечувати толерантність і гуманізм, міжкультурний обмін, мову, зміцнювати моральність, поінформованість громадськості, розвиток екологічної культури. В процесі здійснення мовлення Литовське радіо і телебачення повинно керуватись принципами об'єктивності, демократизму та неупередженості, забезпечувати свободу думки і слова, відображувати у своїх програмах різноманіття думок. У програмах повинні поважатись права людини та людська гідність, не повинні порушуватись морально-етичні принципи.
Македонія	Місією суспільного мовлення в Македонії є: забезпечення захисту програмної політики від впливу уряду, політичних організацій та центрів економічного впливу; планування програмної політики в інтересах всього суспільства, створення та трансляція програм для всіх верств суспільства; забезпечення всебічного представлення в програмах різноманіття думок, місцевої культурної ідентичності, культурних та релігійних відмінностей, розвиток культурного та суспільного діалогу з метою посилення толерантності, взаєморозуміння, розвитку взаємин між громадами у багатокультурному та поліетнічному середовищі; розвиток мови та мовних стандартів всіх громад Республіки Македонія; захист та розвиток національних аудіовізуальних творів, які сприяють розвитку македонської культури, міжнародному ствердженню македонської культурної ідентичності; забезпечення ствердження поваги до основоположних прав і свобод людини, демократичних цінностей та інституцій, поваги до приватності, честі і гідності особи; створення програм, у тому числі новинних та інформаційних, для людей з вадами слуху з перекладом цих програм на мову знаків; надання рівного та безкоштовного часу для здійснення передвиборної агітації на загальнонаціональних та місцевих виборах; надання інформації про місцеву та регіональну специфіку, події в Республіці Македонія; створення умов для застосування та розвитку сучасних технічних та технологічних стандартів у виробництві та трансляції програм, розробка плану переходу у визначений час на цифровий формат мовлення, у відповідності до Стратегії розвитку телебачення і радіомовлення в Республіці Македонія; забезпечення збереження та архівування власних програм, інших матеріалів та документів як складової аудіовізуального надбання в Республіці Македонія
Польща	Суспільне телебачення і радіомовлення повинно забезпечувати надання всьому суспільству та окремим його верствам різноманітних програмних та інших послуг у сфері інформації, журналістики, культури, розваг, освіти та спорту з дотриманням принципів плюралізму, неупередженості, збалансованості, іноваційності, високої якості та цілісності. Це, зокрема, передбачає: створення та трансляцію загальнонаціональних та регіональних програм, які забезпечують соціальні та культурні потреби місцевих громад, трансляцію програм польською та іншими мовами за межі території Польщі; створення та трансляцію тематичних програм за наявності відповідної ліцензії; спорудження та управління об'єктів трансляційної мережі, релейних станцій; надання послуги телетексту; розробку нових технологій виробництва та трансляції телевізійних і радіопрограм; сприяння творчій, літературній, науковій та освітній діяльності; сприяння підвищенню знання польської мови; створення та трансляцію освітніх програм для осіб польського походження та громадян Польщі, що проживають за кордоном.
Хорватія	Місією суспільного мовлення є: інформування суспільства про політичні, економічні, соціальні, культурні, освітні, наукові, релігійні, екологічні, спортивні та інші події в країні та за її межами, забезпечення відкритого і вільного обговорення питань, що становлять суспільний інтерес; заохочення, виробництво, спільне виробництво і розвиток аудіовізуального виробництва, яке сприяє розвитку хорватської культури, мистецтва, а також сприяння представленню хорватської культурної ідентичності на міжнародному рівні; створення та трансляція програм, спрямованих на освіту дітей і молоді, програм наукового спрямування; створення та трансляція програм, спрямованих на інформування громадян Хорватії, які проживають за межами Республіки Хорватія; створення та трансляція програм, спрямованих на інформування національних меншин, що проживають на території Хорватії; інформування та освіта громадян з метою збереження національного культурного надбання; інформування та просвіта громадян з питань охорони довкілля, забезпечення права на безпечне навколишнє середовище; інформування та просвіта громадян з питань демократії та громадянського суспільства; трансляція спортивних подій, що відбуваються на території Хорватії та за її межами; створення та трансляція програм розважального змісту.
Чехія	Місією суспільного мовлення в Чехії є надання об'єктивної, перевіреної, збалансованої за змістом та різноманітної інформації з метою вільного формування думки; підвищення загального рівня правової культури громадян Республіки Чехія; створення та трансляція програм, призначених для всіх верств суспільства, з урахуванням їх віросповідання, культурного, етнічного, соціального, національного походження, національної ідентичності, віку і статі, та заснованих на основі принципу різноманіття думок, з урахуванням релігійних, філософських та творчих тенденцій, спрямованих на сприяння взаєморозумінню та толерантності, налагодження зв'язків в неоднорідному суспільстві; розвиток культурної ідентичності громадян Чехії, у тому числі національних та етнічних меншин; створення та трансляція програм, зокрема новинних, мистецьких, спортивних, розважальних, освітніх, дитячих і молодіжних, програм про поточні події, документального і художнього кіно.

Як правило, відповідне розмежування між діяльністю організації як суспільного мовника та комерційною діяльністю організації, окреме ведення рахунків, окремий облік та окрема звітність для цих категорій операцій проведено в усіх країнах-членах Євросоюзу, а також в деяких країнах, які не є членами ЄС (наприклад, в Македонії). У такий спосіб забезпечується приведення національного законодавства країн-членів у відповідність до критеріїв допустимості державного фінансування суспільного мовлення за тестом "Altmark", який, у свою чергу покладений в основу рішень Європейської Комісії щодо допустимості державної підтримки суспільного мовлення.

1.3.5. Визначення "параметрів" державного фінансування, розподіл коштів на фінансування суспільного мовлення на конкурсних засадах

У більшості досліджених європейських країн чітко визначено цілі, на які можуть використовуватись кошти, які виділяються суспільному мовленню з Державного бюджету. Традиційним є правило, за яким за рахунок бюджетних коштів здійснюється мовлення іноземними мовами та мовами національних меншин, супутникове мовлення за межі території держави (для іноземних громадян та громадян країни, які постійно проживають за кордоном), утримання та модернізація мережі трансляції, створення продукції національного кіновиробництва, впровадження технологічних інновацій, створення окремих категорій програм (наприклад, освітніх).

З метою забезпечення можливості надання окремих функцій суспільного мовлення іншими організаціями мовлення (наприклад, некомерційними, у деяких країнах - комерційними), а не лише суспільним мовленням, в ряді європейських держав на законодавчому рівні передбачене створення позабюджетних фондів підтримки медіа. Такі фонди, існують, наприклад, в Болгарії, Литві, Словенії, Нідерландах, Угорщині. Основна частина коштів цих фондів виділяється для підтримки функціонування саме організацій суспільного мовлення, проте певна їх частка на конкурсних умовах може виділятися й іншим телерадіокомпаніям. В Болгарії відповідний розподіл коштів визначається Міністерством культури. В Латвії загальний обсяг фінансування місії суспільного мовлення (public remit) розподіляється наступним чином: 85% визначеного обсягу бюджетного фінансування отримує Латвійське телебачення і Латвійське радіо, 15% - розподіляються на конкурсних умовах між всіма іншими організаціями мовлення.

З метою забезпечення аргументованості витрат на створення та трансляцію програм, в Болгарії Рада Міністрів затверджує нормативи відповідного фінансування.

1.3.6. Запобігання надлишковому фінансуванню суспільного мовлення

Законодавством деяких європейських країн передбачається, що у випадку економії бюджетних коштів, виділених на фінансування суспільного мовлення, позитивний залишок зараховується до бюджету суспільного мовлення наступного року і витрачається на здійснення місії суспільного мовлення. В Македонії практикується дещо інший підхід – якщо організація суспільного мовлення зекономила кошти у поточному році, вона зобов'язана повернути позитивний залишок до Державного бюджету.

2.3.7. Встановлення більш жорстких квот на рекламу, порівняно з організаціями комерційного мовлення

В деяких країнах розміщення реклами на каналах суспільного мовлення заборонено (в Данії – для суспільного радіомовлення, в Естонії, Чехії, Фінляндії – для всіх організацій суспільного мовлення), в деяких державах на рекламу встановлено нижчі (більш жорсткі) квоти, ніж для організацій комерційного мовлення. В Македонії розміщення реклами на суспільному телебаченні не допускається в період між 17.00 та 21.00, на суспільному радіо – у період між 9.00 та 14.00 (крім випадків прямої трансляції подій загального значення, спортивних поєдинків, культурних заходів, якщо уникнути трансляції реклами в цих випадках неможливо).

1.3.8. Участь у справлянні абонентської плати

У переважній більшості країн Європи розміри абонентської плати встановлюються парламентами або (як, наприклад, в Словенії) Урядом. Закони, як правило, не визначають форми залучення організацій мовлення до консультацій щодо встановлення ставок абонентської плати. Як правило, закони європейських країн наділяють організації суспільного мовлення широкими правами щодо справляння абонентської плати, зокрема – правом нараховувати пеню, правом залучати органи податкової служби до стягнення абонентської плати тощо. У переважній більшості випадків, надходження від сплати абонентської плати негайно зараховуються на рахунок організації суспільного мовлення з тим, щоб забезпечити її безперебійне фінансування. До винятків з цього правила належать лише окремі країни (наприклад, Албанія), де кошти від абонентської плати, що

надійшли на рахунки Албанської електроенергетичної компанії, зараховуються на рахунок Албанського телерадіомовлення наприкінці року.

1.4. Джерела фінансування суспільного мовлення в країнах Європи

1.4.1. Надходження від абонентської плати

Основним і традиційним джерелом фінансування суспільного мовлення в країнах ЄС, яке значною мірою забезпечує фінансову автономію суспільного мовлення від держави, є надходження від абонентської плати. Абонентська плата існує в усіх старих членах Євросоюзу (12 країн) за винятком лише чотирьох: Іспанії, Нідерландів, Люксембургу та Португалії. Обов'язкова сплата абонентської плати передбачена і законодавством більшості країн Східної Європи, зокрема - Албанії, Болгарії (передбачена, але не сплачується), Литви (передбачена, але не сплачується), Македонії, Польщі, Румунії, Словаччини, Словенії, Угорщини (передбачена, але не сплачується), Хорватії, Чехії.

В більшості країн Євросоюзу проводиться розмежування між абонентською платою за користування радіо та телебаченням, більше того – в окремих державах розміри абонентської плати диференціюються залежно від того, який тип телевізійного приймача (чорно-білий чи кольоровий) використовується суб'єктом сплати абонентської плати. Винятки з такої диференціації складають лише деякі країни – Португалія, де абонентська плата стягується лише за користування радіо, Швеція, Фінляндія і Мальта, де абонентська плата сплачується лише за користування телебаченням (щоправда при визначенні розміру абонентської плати враховуються потреби як суспільного телебачення, так і суспільного радіомовлення).

Таблиця 5. Джерела фінансування суспільного мовлення в країнах Європи

1. Абонентська плата, реклама заборонена, інші види господарської діяльності дозволені	Фінляндія, Швеція, Данія, Норвегія, Великобританія, Естонія
2. Лише абонентська плата, реклама, інші види господарської діяльності	Всі країни Європи, крім наведених у пунктах 1, 3, 4
3. Абонентська плата, реклама та інші види господарської діяльності, бюджетні субсидії	Словаччина
4. Бюджетні субсидії, реклама та інші види господарської діяльності	Іспанія, Португалія, Болгарія, Словаччина, Нідерланди, Люксембург, Латвія, Литва

а) Правова природа абонентської плати

За своєю природою абонентська плата традиційно вважалась платою за право отримання телевізійного або радіосигналу. З прийняттям Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, природа абонентської плати була переглянута (оскільки обов'язковість плати за отримання інформації не узгоджується з положеннями статті 10 Європейської конвенції), і на сьогодні вона традиційно розглядається або як податок sui generis (податок особливого роду), який спрямовується на забезпечення функціонування суспільного мовлення.

б) Ставки абонентської плати в європейських країнах

Ставки абонентської плати за користування телебаченням у 2007 році були такими: Румунія – 12 євро на рік, Мальта – 34 євро на рік, Словаччина, Чорногорія – 42 євро на рік, Чехія – 51 євро на рік, Греція – 52 євро на рік, Польща – 53 євро на рік, Македонія – 57 євро на рік, Хорватія – 106 євро на рік, Франція – 116 євро на рік (в метрополії), Словенія – 132 євро на рік, Бельгія (Валлонія) – 149 євро на рік, Ірландія – 158 євро на рік, Великобританія – 200 євро на рік, Німеччина – 204 євро на рік,

Швеція – 210 євро на рік, Фінляндія – 215 євро на рік, Австрія (Відень) – 255 євро на рік, Норвегія – 270 євро на рік, Данія – 288 євро на рік, Швейцарія – 292 євро на рік, Ісландія – 346 євро на рік.

В деяких країнах розмір абонентської плати може бути меншим для тих, хто використовує виключно радіоприймачі або (як, наприклад, в Норвегії) – чорно-білі телевізори.

в) Суб'єкти сплати

За звичай, суб'єктами сплати абонентської плати є домогосподарства – плату сплачує один з власників помешкання, в той час як інші особи, які ведуть з ним спільне домогосподарство, звільняються від сплати абонентської плати. У цьому випадку розмір абонентської плати не залежить від кількості використовуваних приймачів. До юридичних осіб застосовується дещо інший підхід – вони сплачують абонентську плату за кожен використовуваний у відокремленому підрозділі приймач.

г) Пільги

У більшості країн Європи пільги для фізичних осіб встановлюються для громадян, які досягли певного віку (як правило, 70 років), громадян з повною або частковою втратою працездатності, певних категорій інвалідів, громадян, які перебувають під опікою або піклуванням, практично в усіх країнах – для глухих та сліпих. З-поміж юридичних осіб пільгами зі сплати абонентської плати користуються заклади освіти, науки, культури, соціального захисту, охорони здоров'я, підрозділи збройних сил, правоохоронних органів, дипломатичні та консульські представництва іноземних держав, представництва міжнародних організацій. Для підприємств туристичної сфери пільги часто визначаються сезоном та кількістю використовуваних телевізійних приймачів. Наприклад, у Словенії для готелів та туристичних підприємств, які використовують 10 і більше телевізорів чи інших засобів прийому телевізійного сигналу абонентська плата встановлена на рівні 11197 толярів з 10 приймачів, плюс по 555 толярів за кожен додатковий приймач. Розмір цієї плати зменшується до 60% у разі, якщо готель працює на сезонній основі або якщо протягом одного місяця було заселено не більше 60% місць у ньому. Традиційно від сплати абонентської плати звільняються юридичні особи, які використовують приймачі не для потреб мовлення (при тестуванні прийому-передачі сигналу, використанні відео спостереження тощо).

д) Порядок стягнення

В європейських країнах відсутній єдиний підхід до регулювання процедури стягнення абонентської плати. Так, в ряді держав абонентська плата стягується безпосередньо організаціями суспільного мовлення або спеціально створеними ними з цією метою органами. До таких країн належать, зокрема, Німеччина, Данія, Норвегія, Швеція, Словаччина, Хорватія, Словенія. В деяких державах абонентська плата включається до рахунків за спожиту електроенергію і стягується, відповідно, національними енергетичними компаніями (Албанія, Болгарія, Португалія, Греція, Кіпр, Туреччина). В окремих країнах абонентська плата стягується телекомунікаційними компаніями, національними поштовими службами (Польща, Чехія, Італія, Австрія), або органами податкової служби. З метою забезпечення належного обліку платників абонентської плати, законодавством багатьох країн Європи передбачено запровадження національних реєстрів платників абонентської плати, які ведуться тими органами, до повноважень яких віднесено питання стягнення абонентської плати. Органи, які забезпечують своєчасне і повне справляння абонентської плати за звичай наділяються достатніми повноваженнями, необхідними для реалізації покладених на них завдань. Так, в Фінляндії FICORA має право проводити перевірки використання приймачів, відповідна функція покладається на спеціальних інспекторів, які мають право одержувати від користувачів інформацію про кількість, розміщення приймачів, строки їх використання, у тому числі – вимагати надання підтверджуючих відповідні факти документів.

е) Санкції за несплату (несвоєчасну сплату)

У більшості країн, законодавство яких передбачає обов'язкову сплату абонентської плати, на законодавчому рівні встановлено санкції за використання незареєстрованих приймачів, несвоєчасну реєстрацію телевізійних та/або радіоприймачів, а також за несвоєчасну сплату абонентської плати. Як правило, розмір відповідних штрафів є кратним розміру абонентської плати (зокрема, в Польщі у разі виявлення факту використання незареєстрованого телевізійного або радіоприймача, за умови, що відповідний приймач підлягає реєстрації, винна особа сплачує штраф у розмірі 30 розмірів місячної абонентської плати; в Угорщині у випадку несплати абонентської плати винні сплачують штраф у подвійному розмірі несплачених платежів), штрафи справляються за весь період або визначену частину періоду (наприклад, не більше, ніж за рік) використання незареєстрованих приймачів (прострочення сплати абонентської плати), і сплата штрафу не звільняє винну особу від обов'язку сплати абонентської плати за період, протягом якого здійснювалось використання незареєстрованого приймача, або протягом якого плата не сплачувалась.

1.4.2. Прямі субсидії з Державного бюджету (позабюджетних фондів)

Державні субсидії як джерело фінансування суспільного мовлення, як правило, передбачаються у тих випадках, коли суспільне мовлення не фінансується за рахунок абонентської плати. До країн, де застосовується пряме бюджетне фінансування суспільного мовлення належать, наприклад, Іспанія, Португалія, Болгарія, Нідерланди, Латвія, Литва, Люксембург.

До основних особливостей прямого бюджетного субсидювання організацій суспільного мовлення слід віднести такі: 1) бюджетні кошти, отримані у формі бюджетної субсидії, спрямовуються, як правило, на фінансування лише тих видатків, які прямо визначені у законі; 2) розмір субсидії, за звичай, визначається окремим рядком у Державному бюджеті відповідної країни; 3) на законодавчому рівні передбачаються певні механізми, покликані зменшити вплив політичних чинників на розмір субсидії, наприклад – залучення організації суспільного мовлення або органу регулювання мовлення до визначення розміру субсидії (відповідно, розмір субсидії визначається Міністерством фінансів не за власним розсудом, а на підставі відповідного подання організації суспільного мовлення чи органу регулювання мовлення), визначення обсягу бюджетного фінансування на тривалий період (наприклад, на декілька років, що дозволяє зменшити фінансову залежність організацій суспільного мовлення від політичної кон'юнктури в парламенті).

1.4.3. Надходження від реклами і спонсорства, інших видів комерційної діяльності

Як вже відзначалось, у всіх країнах Євросоюзу проведено чітке розмежування між комерційною діяльністю організацій суспільного мовлення та діяльністю цих організацій як „виконавців” місії суспільного мовлення. До джерел фінансування комерційної діяльності суспільних мовників за звичай віднесено всі види надходжень, за винятком коштів, отриманих з Державного бюджету та позабюджетних фондів (фондів підтримки медіа), а також абонентської плати і ліцензійних платежів – у випадку, якщо вони перераховуються безпосередньо на рахунок організації мовлення, а не на рахунок Державного казначейства.

В країнах ЄС здійснення суспільними мовниками комерційної діяльності здійснюється двома основними способами: 1) або через засновані ними юридичні особи (що дозволяє провести чітке розмежування між доходами від комерційної діяльності та доходами від суспільного мовлення і відповідними збитками); 2) або шляхом ведення окремого обліку та окремої звітності за комерційними операціями та діяльністю у сфері власне суспільного мовлення (таке розмежування проводиться у тих випадках, коли для здійснення комерційної діяльності не створюється окрема юридична особа).

Загалом можна виділити декілька надходжень від комерційної діяльності організацій мовлення: 1) надходження від розміщення реклами та непрямі надходження від спонсорської підтримки виробництва програм; 2) надходження від продажу прав; 3) надходження від здійснення підприємницької діяльності (в тих країнах, де організаціям мовлення дозволено здійснювати підприємницьку діяльність); 4) безповоротна фінансова допомога і благодійні пожертвування фізичних та юридичних осіб; 5) надходження від реалізації записів програм (примірників фонограм тощо); 6) надходження від інших видів комерційної діяльності. При цьому, основним видом

надходжень організацій суспільного мовлення від здійснення комерційної діяльності була і залишається реклама. Так, наприклад, в Литві частка надходжень від реклами в бюджеті Литовського телебачення і радіомовлення складає близько 20%, в той час як надходження від інших видів комерційної діяльності – лише 1% бюджету (решта надходжень формується за рахунок доходів організації як суспільного мовника). В Польщі частка надходжень від реклами в бюджеті Польського телебачення складає більше 50%, в той час як надходження від абонентської плати – близько 30%, від інших (за винятком реклами) видів комерційної діяльності – приблизно 11%. В Румунії частка „рекламних” коштів в бюджеті суспільного мовлення становить близько 8% (для порівняння – близько 14 % - субсидії з Державного бюджету, 77.5 % - надходження від абонентської плати, решта коштів – доходи від здійснення інших видів комерційної діяльності). Аналогічна ситуація має місце в Словаччині, Словенії, Франції та ряді інших країн Європи.

Слід відзначити, що останнім часом у багатьох європейських країнах на законодавчому рівні було встановлено ряд обмежень на розміщення реклами на каналах суспільного мовлення. В Естонії, Фінляндії, Швеції і Данії (крім суспільного радіо) рекламу на каналах суспільного мовлення було заборонено взагалі. В Німеччині трансляція реклами дозволяється лише на провідних каналах ARD та ZDF – відповідно на Першому каналі (Das Erste) та каналі ZDF з понеділка по суботу; при цьому загальна тривалість реклами не може перевищувати 20 хвилин на день. У Франції реклама на каналах суспільного мовлення не може переривати трансляцію художніх фільмів; крім того, її тривалість в прайм-тайм не може перевищувати 8 хв. на годину (для приватних мовників діє загальне 12-хвилинне обмеження). В Ірландії реклама на суспільному мовленні обмежується 7,5% добового ефіру і 5 хв. на годину, у Франції – 8 хвилинами на годину (причому в середньому за добу на рекламу повинно припадати не більше 6 хв. на годину), в Латвії „добова” квота на рекламу для суспільного мовлення є в 2 рази меншою, ніж для приватних телерадіокомпаній, в Болгарії загальна тривалість реклами на суспільному мовленні не може перевищувати 15% впродовж доби і 4 хв. протягом однієї години мовлення, в Румунії трансляція реклами дозволяється лише у перервах між програмами і її загальна частка в годині ефірного мовлення не може перевищувати 8 хв., в Угорщині тривалість реклами на суспільному мовленні не може перевищувати 3 хв. на добу, в Чехії – 1% на добу (ця квота може бути збільшена до 10% за рахунок телеторгівлі, чеське законодавство обмежує частку реклами в прайм-тайм 6 хв.).

Що ж стосується правового регулювання надходжень до бюджетів організацій суспільного мовлення від інших видів комерційної діяльності, то відповідні питання законодавством про телебачення і радіомовлення не регламентуються, відповідно – здійснення комерційної діяльності організаціями мовлення підпадає під дію загальних обмежень законодавства про підприємництво.

2. Тезовий виклад основних проблем фінансування державних телерадіоорганізацій та функціонування механізму державного замовлення в Україні

2.1. Невизначеність організаційно-правового статусу державних телерадіоорганізацій

Згідно із Законом „Про телебачення і радіомовлення” державні телерадіоорганізації, НТКУ, НРКУ, належать до державних підприємств, а не бюджетних установ. Крім того, Закон заборонив бюджетне утримання телерадіоорганізацій органами державної влади. Зміна правового статусу створила для державних телерадіоорганізацій правові підстави для прибуткової діяльності – адже бюджетні установи згідно з чинним законодавством є неприбутковими, тоді як основною метою підприємств є одержання прибутку.

Проте, з моменту набуття чинності Законом України „Про телебачення і радіомовлення”, урядом не було вжито заходів, спрямованих на приведення підзаконних актів Кабінету Міністрів та центральних органів виконавчої влади у відповідність до вимог цього Закону. Як наслідок – статус державних телерадіоорганізацій і досі залишається незмінним. Наприклад, відповідно до довідок про реєстрацію в органах статистики та порядку фінансування з бюджету, державні телерадіокомпанії залишаються бюджетними установами і утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України.

З метою врегулювання ситуації законодавчої невизначеності статусу державного телерадіомовлення Головне контрольно-ревізійне управління України свого часу пропонувало відновити дію положень статті 14 Закону України „Про телебачення і радіомовлення” в попередній редакції Закону, іншими словами – повернути державному телерадіомовленню статус бюджетних установ. Відповідна пропозиція також знайшла відображення у законопроекті „Про внесення змін до Закону України „Про телебачення і радіомовлення”, підготовленому Держкомтелерадіо і погодженому з Міністерством економіки та Міністерством фінансів України. Такий підхід заслуговує на критичну оцінку з огляду на те, що він передбачає збереження бюджетного утримання державного телерадіомовлення. Разом з тим, положення Закону „Про телебачення і радіомовлення”, які закріплюють за державними телерадіоорганізаціями статус державних підприємств також далекий від досконалості – оскільки спрямованість державних підприємств на отримання прибутку не узгоджується із змістом місії суспільного мовлення. У будь-якому разі статус державних телерадіоорганізацій потребує подальшої конкретизації в Законі „Про телебачення і радіомовлення” або іншому законі, який визначатиме засади функціонування суспільного мовлення в Україні.

2.2. Невизначеність місії суспільного мовлення

На відміну від більшості зарубіжних країн (див. попередній розділ цього дослідження) в Україні місія суспільного мовлення чітко не визначена. Закон України „Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України”, прийнятий 18 липня 1997 року місію суспільного мовлення, як відомо, не визначає. Закон України „Про телебачення і радіомовлення” визначає місію державного телебачення і радіомовлення, але, знову ж таки, відповідне визначення є досить абстрактним. Зокрема, відповідно до частини четвертої статті 13 Закону „Про телебачення і радіомовлення” основними завданнями державних телерадіоорганізацій є: 1) оперативне інформування телеглядачів і радіослухачів про суспільно-політичні та інші події в Україні та за кордоном, про надзвичайні події та ситуації, що становлять загрозу життю чи здоров'ю населення, оприлюднення офіційних повідомлень, роз'яснення рішень органів державної влади та місцевого самоврядування; 2) створення і розповсюдження економічних, публіцистичних, культурно-освітніх, медико-гігієнічних, художніх, навчальних, розважальних, спортивних програм, а також програм для дітей та юнацтва; 3) сприяння зміцненню міжнародних зв'язків України, зростанню її авторитету у світі. Фактично, аналогічну місію (оперативне інформування, створення визначених категорій програм) в тій чи іншій мірі виконують і організації комерційного мовлення. Орієнтація діяльності державних телерадіокомпаній на забезпечення толерантності і взаємопорозуміння в суспільстві, розвиток державної мови та культури, а також мов і культур національних меншин, забезпечення доступу до загальноєвропейського культурного надбання, досягнень світової культури, розвиток екологічної

культури, моральності, впровадження технологічних інновацій у мовленні та інші завдання, які традиційно покладаються на суспільне мовлення в країнах Європи (див., наприклад, Таблицю 4. „Місія суспільного мовлення згідно із законодавством окремих європейських країн”), в українському законодавстві відображення не знайшла.

2.3. Відсутність чіткого відмежування комерційної діяльності від діяльності, пов'язаної з виконанням місії суспільного мовлення

Неодмінною передумовою для інтеграції України в ЄС є закріплення на законодавчому рівні таких положень, які б дозволяли провести чітке розмежування між діяльністю організації мовлення як виконавця місії суспільного мовлення та її комерційної діяльності. Це, як відзначалось у попередньому розділі цього дослідження, передбачає проведення чіткого розмежування комерційної діяльності і діяльності, пов'язаної з виконанням місії суспільного мовлення безпосередньо в законодавстві, окремого обліку доходів і витрат на здійснення відповідних видів діяльності, фінансування за рахунок бюджетних коштів виключно витрат, пов'язаних із здійсненням місії суспільного мовлення, окреме звітування про надходження і видатки на здійснення цих видів діяльності. На сьогодні відповідне розмежування проведено в усіх державах-членах ЄС. В Україні ж вся діяльність державних телерадіокомпаній розглядається як діяльність, пов'язана з виконанням ними покладених на них частиною четвертою статті 13 Закону „Про телебачення і радіомовлення” завдань.

2.4. Низький рівень фінансової спроможності державних телерадіоорганізацій

Згідно із статтею 7 Закону „Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України” суспільне телерадіомовлення фінансується за рахунок абонентської плати за користування теле- і радіоприймачами, державного замовлення, проведення кампаній із збирання коштів, видання спеціалізованих газет і журналів, поширення власних аудіо - і відеозаписів, продажу власної теле- і радіопродукції іншим організаціям та з інших джерел відповідно до законодавства України. Ця ж стаття Закону надає громадській раді Суспільного телерадіомовлення засновувати громадський фонд для залучення та акумулювання коштів на некомерційній основі, необхідних для забезпечення діяльності телерадіоорганізації. Крім того, згідно із Законом „Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України”, державне замовлення на програми Суспільного телерадіомовлення не повинно перевищувати 20% загального обсягу мовлення, а розміщення реклами на каналах Суспільного телерадіомовлення – забороняється (за винятком спеціально зазначених у програмі комерційних презентацій, час трансляції яких не повинен перевищувати 3% мовлення на добу).

Проте, оскільки організаційно-правовий статус НТКУ і НРКУ такі не було змінено на статус Суспільного телебачення і радіомовлення, згадані вище положення статті 7 Закону „Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України” залишаються суто декларативними. Самі ж НТКУ, НРКУ та інші державні організації телерадіомовлення, як відзначалось вище, зберігають статус бюджетних установ і, відповідно, утримуються переважно за рахунок коштів Державного бюджету України. Власні надходження бюджетних установ у вигляді реклами та спонсорської підтримки створення програм також де-юре є бюджетними коштами.

На відміну від більшості європейських країн надходження від абонентської плати в Україні не є джерелом фінансування державних телерадіокомпаній – абонентська плата в Законі „Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України” „закладена” на перспективу, її ставки, платники, порядок сплати, пільги зі сплати тощо не визначені. Частка аудиторії державних телерадіокомпаній при майже 98% покритті суттєво поступається частці аудиторії комерційних мовників, відповідно – надходження від реклами та спонсорської підтримки створення програм відіграють незначну роль у підвищенні фінансового потенціалу державних телерадіоорганізацій. У цих умовах основним джерелом фінансування останніх є кошти Державного бюджету України, які виділяються через механізм державного замовлення (як і передбачено частиною п'ятою статті 13 Закону „Про телебачення і радіомовлення”). Наведені наприкінці цього дослідження таблиці 3.2. і 3.3. переконливо свідчать про те, що бюджетне фінансування державних телерадіокомпаній через механізм державного замовлення упродовж 2004 – 2008 рр. у більшості випадків не перевищував 50%

заявлених потреб – від 35% до 48% від заявленої потреби на виробництво програм, за винятком 2007 року (майже 84%), коли заявлена потреба в 2,5 рази була нижчою у порівнянні з 2006 роком, а на трансляцію – від 27% до 42,6%. Таким чином, рівень фінансової спроможності організацій державного телерадіомовлення в Україні навряд чи можна вважати достатнім для здійснення покладених на них завдань. Перелік дозволених джерел фінансування державних телерадіокомпаній, а також обсяг їхнього фінансування через механізм державного замовлення фактично унеможливають втілення в життя одного з головних стандартів Ради Європи в частині забезпечення незалежності суспільного мовлення – принципу достатності фінансування.

2.5. Недосконалість механізму формування державного замовлення

Державне замовлення на виробництво і розповсюдження теле- та радіопрограм формується в особливому порядку. Такий порядок встановлений Положенням, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2004 р. № 918, у відповідності до якого формування державного замовлення на виробництво і розповсюдження теле- та радіопрограм відбувається за наступною процедурою:

1) Державні замовники щороку до 15 травня подають до Держкомтелерадіо пропозиції до проекту державного замовлення за встановленою формою.

2) Держкомтелерадіо опрацьовує пропозиції і в установленому порядку подає Мінекономіки узагальнений проект державного замовлення.

3) Міністерство економіки:

- опрацьовує подані пропозиції і аналізує обсяги продукції, необхідної для державних потреб у наступному році, та загальну суму коштів для її закупівлі;

- включає зведені показники обсягів проекту державного замовлення до проекту Державної програми економічного і соціального розвитку України;

- разом з державними замовниками формує проект державного замовлення на поставку продукції для державних потреб виходячи із схвалених Кабінетом Міністрів України проектів Державного бюджету України та Державної програми економічного і соціального розвитку України;

- після затвердження Верховною Радою України Державного бюджету України вносить разом з державними замовниками до проекту державного замовлення необхідні зміни і уточнення та подає їх на розгляд Мінфіну;

- погоджує проект державного замовлення з Міністерством фінансів і у місячний термін з дня набрання чинності Законом про Державний бюджет України подає його разом з пропозиціями щодо визначення державних замовників Кабінету Міністрів України на затвердження.

4) Міністерство фінансів України, 3 профільних парламентських комітети (з питань бюджету, з питань свободи слова та інформації, з питань культури і духовності) розглядають бюджетний запит на реалізацію державного замовлення в рамках бюджетного процесу.

Таким чином, на відміну від більшості європейських країн, де процес визначення обсягів фінансування суспільного мовлення здійснюється в стінах парламентського комітету з питань бюджету та Національної ради з питань телебачення і радіомовлення або Міністерства культури, які подають пропозиції щодо обсягів бюджетного фінансування відповідних організацій суспільного мовлення до Міністерства фінансів, в Україні визначення обсягів фінансування державного замовлення здійснюють як мінімум три центральних органи виконавчої влади та три комітети Верховної Ради України.

2.6. Невизначеність критеріїв формування державного замовлення та критеріїв оцінки діяльності державних телерадіоорганізацій

На сьогоднішній день прозорий та об'єктивний механізм формування державного замовлення фактично відсутній. Показниками державного замовлення на виробництво і розповсюдження теле- та радіопрограм є обсяги виробництва і розповсюдження трансляції у годинах на рік у вартісному виразі, а не відповідність змісту програм місії суспільного мовлення, ефективність управління фінансовими ресурсами та інші критерії, на основі яких здійснюється фінансування суспільного мовлення у більшості європейських країн. Показовим прикладом у цьому відношенні є тематичний план НТКУ,

який визначає підстави включення тих чи інших програм телепрограм до тематичного плану, і який дозволяє зробити висновок про широту можливості тлумачення законодавства на користь виконавців державного замовлення:

Назва передачі	Законодавчі та нормативно-правові акти
В гостях у Д. Гордона	Указ Президента України від 15.03.2002р. № 258/2002 "Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя", Закон України від 03.03.05 № 2460-ІУ "Про концепцію державної політики в галузі культури на 2005-2007 роки".
Екіпаж	Доручення Кабінету Міністрів України від 28.09.05 № 49229/1-05 до Указу Президента України від 24.09.05 № 1337 "Про вдосконалення проведення виставково-ярмаркових заходів у Національному комплексі "Експоцентр України"; Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.04 № 1566 "Про затвердження Комплексної програми розвитку НК "Експоцентр України". Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.01 № 1502 "Про щорічний Всеукраїнський конкурс якості" Доручення Кабінету Міністрів від 09.09.04 № 38694/1/1-04 до розпорядження Президента України від 25.12.03 № 414 "Про Всеукраїнський конкурс-виставку "Кращий вітчизняний товар року" Указ Президента України від 12.01.02 № 16 "Про заходи щодо посилення державного захисту прав споживачів"
Муз.ua.	Державна програма інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004-2007 рр. Національна програма "Закордонне українство" на період до 2005 року, затверджена Указом Президента України від 24.09.01р. № 892/2001.

2.7. Недостатня самостійність державних телерадіоорганізацій в управлінні власними фінансовими ресурсами

На практиці провідну роль в управлінні фінансовими ресурсами державних телерадіокомпаній здійснює Держкомтелерадіо. Основна ж функція керівництва державних телерадіокомпаній фактично зводиться до забезпечення виконання затвердженого державного контракту на виконання державного замовлення. Такий підхід загалом суперечить європейській практиці.

2.8. Непрозорість діяльності державних телерадіоорганізацій

В Україні відсутня практика щорічного звітування державних телерадіоорганізацій про свою діяльність. Їхні фінансові звіти на практиці офіційно не оприлюднюються – їх стислий зміст у переважній більшості випадків доводиться до відома суспільства на прес-конференціях керівництва Держкомтелерадіо. Державний контракт на виконання державного замовлення недостатньо деталізований з точки зору обсягів мовлення (які саме програми за тематиками і часовими параметрами) у співставленні з обсягами фінансових ресурсів (розподіл коштів за тематичними напрямками).

2.9. Відсутність довгострокового планування діяльності державних телерадіоорганізацій

Хоча чинне законодавство України і дозволяє здійснювати довгострокове фінансове планування діяльності державних телерадіокомпаній, відповідне планування не здійснюється з огляду на неможливість визначення суми коштів, яка буде виділена на формування державного замовлення у наступному році. Негативний вплив на довгострокове планування має і стаття 49 Закону „Про телебачення і радіомовлення”, яка зобов’язує державні, комунальні телерадіоорганізації безкоштовно передавати повідомлення вищих державних органів та органів місцевого самоврядування (на підвідомчу їх територію), а також державні телерадіоорганізації – передбачати час для виступів народних депутатів України. Обсяг такого мовлення прогнозувати достатньо складно, а затверджений обсяг державного замовлення може й не включати витрати на виконання зазначених завдань в повному обсязі.

3. Додатки

3.1. Регулювання фінансування суспільного мовлення в країнах Європи

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
<p align="center">Албанія</p>	<p>Правова основа: Закон про телебачення і радіомовлення 1998 року.</p> <p>Згідно із статтею 115 Закону про телебачення і радіомовлення джерелами фінансування Албанського суспільного телерадіомовлення є: 1) кошти державного бюджету Албанії; 2) доходи від власної господарської діяльності – від продажу записів творів власного виробництва, здавання в оренду майна, організації концертно-видовищних заходів, розміщення реклами, продаж прав на трансляцію власних програм тощо; 3) безповоротна фінансова допомога фізичних та юридичних осіб; 4) абонентська плата з власників телевізорів („телевізійний податок“). У разі перевищення доходів на витрати, позитивний залишок використовується на фінансування виробництва власних програм та їх трансляцію, впровадження нових технологій та розвиток технічної інфраструктури, що перебуває на балансі Албанського телерадіомовлення, підвищення заробітної плати працівникам.</p> <p>За рахунок коштів Державного бюджету фінансуються такі видатки Албанського телерадіомовлення: 1) здійснення телевізійного і радіомовлення за межі Албанії для громадян, що проживають за кордоном; 2) здійснення радіомовлення іноземними мовами за межі Албанії для іноземних громадян; 3) впровадження нових технологій виробництва та трансляції програм суспільного мовлення; 4) фінансування загальнонаціональних культурних проєктів, пов'язаних з кіновиробництвом; 5) утримання симфонічного оркестру Албанського телерадіомовлення; 6) видатки на кінематографію. Обсяг відповідного фінансування щорічно затверджується Законом про Державний бюджет на наступний рік. Закон передбачає можливість цільового фінансування Албанського телерадіомовлення окремими міністерствами та іншими державними установами – відповідні кошти використовуються на створення та трансляцію культурних, освітніх, наукових програм, що мають загальносуспільну важливість; створення, трансляція таких програм та їх фінансування за рахунок міністерств чи інших державних установ допускається за згодою Наглядового комітету Албанського телерадіомовлення.</p> <p>Абонентська плата з власників телевізорів та інших приймачів телевізійного сигналу справляється Албанською електроенергетичною компанією і включається до щомісячних рахунків зі сплати спожитої електроенергії. Наприкінці кожного року Албанська електроенергетична компанія зобов'язана перерахувати на рахунок Албанського телерадіомовлення всі кошти, отримані в якості абонентської плати.</p> <p>Згідно із статтею 112 Закону про телебачення і радіомовлення бюджет Албанського телерадіомовлення та фінансові звіти готуються і схвалюються Радою керуючих Албанського телебачення і радіомовлення, вона ж контролює виконання бюджету Генеральним директором Албанського телерадіомовлення, затверджує контракти, сума яких перевищує 5% щорічного доходу Албанського телерадіомовлення</p> <p>Питання фінансової звітності Албанського телерадіомовлення врегульовано статтею 120 Закону про телебачення і радіомовлення. Згідно з цією статтею, аналіз фінансової діяльності компанії покладається на Наглядову Раду яка перевіряє та затверджує підготовлений Радою керуючих щорічний фінансовий звіт. Цей звіт підлягає офіційному оприлюдненню у першому кварталі року, наступного за звітним.</p>
<p align="center">Болгарія</p>	<p>Правова основа: Закон „Про телебачення і радіомовлення” 1998 року з наступними змінами.</p> <p>Болгарське національне радіо та Болгарське національне телебачення здійснюють свою діяльність на підставі відокремлених один від одного бюджетів. Ради керуючих Болгарського національного радіо та Болгарського національного телебачення в межах затверджених бюджетів відповідно Болгарського національного радіо та Болгарського національного телебачення затверджують бюджети регіональних телевізійних та радіоцентрів, а також інших структурних підрозділів БНР і БНТ. Доходна частина бюджетів БНР і БНТ формується за рахунок коштів Фонду радіо та телебачення, субсидії з державного бюджету Болгарії, власних доходів від реклами та спонсорства, доходів від господарської діяльності, пов'язаної із здійсненням мовлення, безповоротної фінансової допомоги (пожертвування, спадщина, подарунки).</p> <p>Реклама на БНР і БНТ підпадає під дію загальних обмежень, встановлених статтями 75 – 88 Закону „Про телебачення і радіомовлення”, з урахуванням особливостей, встановлених статтею 86 Закону: тривалість реклами на БНТ не повинна перевищувати 15 хвилин на добу і 4 хвилин протягом астрономічної години, тривалість реклами на БНР не повинна перевищувати 6 хвилин протягом однієї астрономічної години, при цьому БНТ має право використати третину добової квоти на рекламу в пройм-тайм (між 19-00 та 22-00); частка реклами в програмах, створених загальнонаціональними центрами БНТ і БНР і призначених для трансляції в регіонах через регіональні телевізійні та радіо центри, не може перевищувати 6 хвилин протягом однієї астрономічної години.</p> <p>Фонд радіо та телебачення створюється при національному органі регулювання мовлення – Ради з питань електронних медіа, і його кошти використовуються для фінансування діяльності, пов'язаної з телебаченням і радіомовленням. Управління Фондом здійснює рада керуючих, склад якої визначається і формується Радою з питань електронних медіа. До складу ради обов'язково включаються представники Міністерства фінансів, Міністерства транспорту та з питань комунікацій, представники комерційного і суспільного мовлення. Джерелами формування Фонду радіо та телебачення є щомісячна абонентська плата, яка стягується з власників приймачів телевізійного та радіосигналу, плата за видачу ліцензій на право мовлення та реєстрацію організацій мовлення, безповоротна фінансова допомога, інші визначені законом надходження. Кошти Фонду радіо та телебачення використовуються на: фінансування Болгарського національного телебачення і Болгарського національного радіо, фінансування діяльності Ради з питань електронних медіа, фінансування проєктів загальнонаціонального значення, пов'язаних з впровадженням новітніх технологій у телебаченні і радіомовленні; фінансування важливих культурних та освітніх проєктів; фінансування проєктів та діяльності, спрямованої на розширення територіального покриття телевізійним або радіосигналом та збільшення кількості глядачів та слухачів в інший спосіб; фінансування витрат Національної електроенергетичної компанії, пов'язаних з щомісячним збором абонентської плати з власників телевізійних і радіоприймачів; фінансування поточного управління Фондом радіо і телебачення.</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>В межах видатків на фінансування Болгарського національного радіо та Болгарського національного телебачення з Фонду радіо і телебачення компенсуються видатки БНР і БНТ на: 1) підготовку, створення і розповсюдження національних та регіональних програм відповідно до погодинних нормативів, визначених Радою з питань електронних медіа за пропозицією БНР і БНТ; 2) витрати на придбання матеріальних активів довгострокового користування.</p> <p>Субсидія з Державного бюджету Болгарії спрямовується на: 1) підготовку, створення і випуск в ефір національних та регіональних програм, розмір цієї частини субсидії визначається на підставі погодинних нормативів, затверджених Радою Міністрів Болгарії; 2) придбання активів довгострокового користування (основних фондів) згідно з переліком, який щорічно затверджується Міністерством фінансів; відповідна цільова субсидія виділяється на витрати, які класифікуються згідно з класифікацією бюджетних видатків Державного бюджету. У випадку перевищення доходів БНР або БНТ над видатками, позитивний залишок включається до бюджетів відповідно БНР чи БНТ наступного року.</p> <p>БНТ і БНР зобов'язані підтримувати створення та розповсюдження нової національної аудіо - та аудіовізуальної продукції (творів). Ця підтримка забезпечується наступним чином: 1) Болгарське національне радіо зобов'язане виділяти на створення та трансляцію болгарських музичних та драматичних творів на радіо не менше 5% субсидії, отриманої з Державного бюджету Болгарії, і не менше 5% коштів отриманих з Фонду телебачення і радіомовлення; 2) Болгарське національне телебачення зобов'язане виділити на створення і трансляцію продукції національного кіновиробництва не менше 10% субсидії, отриманої з Державного бюджету Болгарії та Фонду телебачення і радіомовлення.</p> <p>Створення програм БНТ та БНР регламентується статтею 47 Закону „Про телебачення і радіомовлення”. Згідно з цією статтею БНР і БНТ мають право створювати програми власного виробництва, доручати створення таких програм іншим виробникам, або брати участь у спільному виробництві програм. Виробниками новин та програм про поточні політичні події, які транслюються і включаються до власних програм БНР або БНТ можуть бути лише БНР і БНТ. Створення програм „зовнішніми” виробниками, не пов'язаними з БНР і БНТ має здійснюватись з дотриманням принципів економічної конкуренції та на умовах, визначених контрактами між БНР, БНТ та відповідними виробниками.</p>
Данія	<p>Правова основа: Закон про Датське радіо і телебачення № 1052 від 17.12.2002.</p> <p>Згідно з п.п. 5 п. 11 Розділу 3 Закону про Датське радіо та телебачення діяльність Датського радіо фінансується за рахунок надходжень від абонентської плати, надходжень від продажу програм та інших послуг, субсидій, дивідендів та часток в прибутках створених Датським радіо суб'єктах господарювання. Датське радіо не може отримувати кошти від розміщення реклами та надання послуг, що надаються через мережу Інтернет. Крім того, датське радіо може здійснювати емісію облігацій для фінансування власної інвестиційної діяльності, однак загальна сума такої емісії чи запозичень у відповідному році не повинна перевищувати 4% доходів, відображених в останньому фінансовому звіті. Здійснення запозичень на вищу суму потребує затвердження Міністерства культури.</p> <p>Діяльність Датського телебачення (TV2/Denmark) та регіонального мовлення (регіональних центрів TV2) фінансується за рахунок тих самих джерел, що і діяльність Датського радіо. Принципова відмінність між джерелами їх фінансування полягає лише в тому, що TV2/Denmark і регіональне мовлення мають право отримувати доходи від розміщення реклами та надання послуг через мережу Інтернет. Як і Датське радіо, TV2/Denmark та регіональне мовлення TV2 можуть здійснювати запозичення на суму до 4% доходів, задекларованих у останньому фінансовому звіті, перевищення цієї межі запозичень потребує погодження Міністерства культури.</p> <p>Діяльність, пов'язана з розміщенням реклами на Датському телебаченні та каналах регіонального суспільного мовлення підпадає під дію загальних обмежень щодо змісту, порядку розміщення, тривалості реклами, встановлених для всіх інших організацій мовлення. Зокрема, частка реклами в загальному обсязі добового мовлення не може перевищувати 15%, в загальному обсязі годинного мовлення – 20%.</p> <p>Розмір абонентської плати затверджується на один або декілька років Міністром культури за погодженням з парламентським комітетом з питань фінансової діяльності. На сьогодні розмір абонентської плати за користування телебаченням в Данії складає 2150 крон (близько 288 євро), за користування радіо – 320 крон (близько 43 євро). Плата стягується не лише з телевізорів, але і будь-яких інших засобів прийому-доставки телевізійного сигналу – ТВ-тюнерів, мобільних телефонів, що підтримують потокове відео, модемів з швидкістю передачі даних понад 256 кбіт/сек. Стягнення абонентської плати покладається на Датське радіо, яке може залучати до стягнення плати Державну фінансову службу (Finansstyrelsen), а отримані платежі, як відзначалось вище, спрямовуються на фінансування Датського радіо, Датського телебачення та регіонального суспільного мовлення, а також на інші проекти, пов'язані із телерадіомовленням. Міністр культури за погодженням з Міністром соціальної політики має право встановити пільги зі сплати абонентської плати для визначених категорій громадян.</p> <p>Фінансування за рахунок субсидій має цільовий характер. Окрім суспільного мовлення право на отримання субсидій, згідно з п. 68 Закону про Датське телебачення і радіо також мають місцеві організації некомерційного мовлення. Субсидії можуть використовуватись на такі цілі: 1) фінансування програмної діяльності організацій мовлення; 2) фінансування освітньої діяльності мовників та освіти журналістів. Правила розподілу субсидій, умови використання отриманих в якості субсидій коштів, порядок звернень за наданням фінансової допомоги, порядок проведення аудиту використання коштів, отриманих в рамках субсидіювання тощо визначаються Міністерством культури. На вимогу Ради з питань телебачення і радіомовлення одержувачі субсидій зобов'язані надавати Генеральному Аудитору (аналог Рахункової палати в Україні) детальну інформацію про рух коштів на рахунках та додаткові матеріали. У тих випадках, коли умови надання субсидій не було дотримано, або діяльність, яка фінансувалась за рахунок субсидіювання, не була завершена, організація мовлення зобов'язана повернути отримані в якості субсидії кошти в повному обсязі або частково.</p> <p>Окремі видатки загальнонаціонального та регіонального суспільного мовлення можуть покриватись за рахунок бюджетних коштів, що виділяються ad hoc. У таких випадках напрями використання відповідних коштів, їх обсяг тощо, визначаються угодою, що укладається між Міністром культури, радою керуючих відповідної організації суспільного мовлення та міністерством-розпорядником відповідних бюджетних коштів.</p> <p>Загальнонаціональне суспільне телебачення і радіомовлення, а також регіональні організації суспільного мовлення наділені суттєвою автономією у бюджетному плануванні. Законом передбачається, зокрема, що бюджети Датського радіо, Датського телебачення (TV2/Denmark), регіональних телевізійних центрів суспільного</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>мовлення затверджуються Радами керуючих відповідних організацій, і лише надсилаються Міністру культури та Фолькетингу (парламенту Данії) для інформації. Фінансові звіти цих організацій також затверджуються радами керуючих відповідних організацій, і підлягають аудиторським перевіркам Генерального Аудитора. Щорічний фінансовий звіт разом з аудиторським висновком Генерального Аудитора направляється спонсорів пов'язане з Міністру культури, а після затвердження Міністром – надсилається для інформації Фолькетингу.</p>
<p>Естонія</p>	<p>Правова основа: Закон про телебачення і радіомовлення 1994 року з наступними змінами.</p> <p>Згідно з параграфом 35 Закону про телебачення та радіомовлення Естонії джерелами фінансування Естонського радіо та Естонського телебачення можуть бути: 1) субсидія з Державного бюджету; 2) безповоротна фінансова допомога на фінансування окремих проектів; 3) кошти, отримані в якості грантів; 4) доходи, отримані в результаті організації публічних заходів, проведення яких не суперечить завданням Естонського радіо та Естонського телебачення, а також тренінгів; 5) доходи, отримані в результаті виробництва та розповсюдження фонограм, примірників аудіовізуальних творів, записів програм власного виробництва; 6) доходи, отримані від рекламування і оприлюднення спонсорів, якщо таке рекламування або оприлюднення спонсорів пов'язане з трансляцією програм Європейської спілки телерадіомовлення; 7) доходи від реклами та оприлюднення спонсорів у тих випадках, коли відповідні дії дозволені Міністерством культури на підставі аргументованого подання Ради з питань телебачення і радіомовлення і лише у випадку, коли вони пов'язані з трансляцією подій загальної важливості для суспільства.</p> <p>Естонське радіо та Естонське телебачення можуть мати у власності лише ті активи, які забезпечують виконання покладених на них завдань. Естонське радіо та Естонське телебачення не мають права: 1) виступати поручителями за зобов'язаннями третіх сторін, бути співзасновниками та співвласниками товариств з обмеженою відповідальністю; 2) забезпечувати виконання своїх майнових зобов'язань нерухомим або рухомим майном, а частину такого майна у розмірі, який перевищує 50% балансової вартості всього нерухомого та рухомого майна; 3) відчужувати свої активи на безоплатній основі або на платній основі зі знижкою їх вартості понад звичайну ринкову вартість відповідних активів; 4) надавати кредити або надавати об'єкти у користування на умовах фінансового лізингу; 5) отримувати кредити або брати об'єкти у користування на умовах фінансового лізингу, якщо в результаті відповідних угод платіжні за користування кредитом або об'єктом фінансового лізингу перевищують 10% загальних доходів відповідно Естонського радіо або Естонського телебачення (дія цього обмеження не поширюється на випадки, коли поручителем за зобов'язанням виступає Ріігікогу (парламент Естонії). Виключно за згодою Ради з питань телерадіомовлення Естонське радіо та Естонське телебачення можуть укладати угоди, які передбачають: 1) злиття або продаж часток в холдингових компаніях; 2) злиття, перетворення, припинення діяльності юридичної особи; 3) запозичення; 4) передачу зареєстрованих об'єктів рухомого та нерухомого майна.</p> <p>Розміщення реклами та спонсорська підтримка виробництва програм Естонського телебачення і Естонського радіо за загальним правилом (крім вищенаведених винятків) заборонені.</p> <p>Підготовку проектів бюджетів Естонського телебачення та Естонського радіо здійснюють ради керуючих відповідно Естонського телебачення та Естонського Радіо. Затверджує бюджети Рада з питань телебачення і радіомовлення. Затверджені бюджети, а також звіти про їх виконання підлягають оприлюдненню. У випадках, спеціально визначених Радою з питань телерадіомовлення, може бути розкрита інформація про суб'єктів, які здійснювали фінансування спеціальних проектів Естонського радіо та Естонського телебачення. У разі розкриття відповідної інформації, відомості про спонсора виробництва подаються без інформації про нього, а у разі, якщо в якості спонсора виступила юридична особа, інформація про таку особу подається без інформації, за якою її можна було б однозначно ідентифікувати (без торгової марки тощо).</p> <p>Розмір субсидії з Державного бюджету, яка виділяється на фінансування діяльності Естонського радіо та Естонського телебачення, визначається кожні три роки, на трирічний термін, на основі довгострокового плану розвитку відповідно Естонського радіо та Естонського телебачення, та затверджується естонським парламентом. Рада з питань телерадіомовлення передає плани розвитку Естонського телебачення і Естонського радіо Комітету з питань культури Ріігікогу у січні місяці року, що передує трирічному періоду фінансування. Плани розвитку обов'язково повинні містити інформацію про природу та зміст запланованої діяльності з урахуванням соціальних потреб, особливостей культурного розвитку тощо, а також очікувані інвестиції у розвиток інфраструктури та технологій з урахуванням відповідної специфіки та потреб. Кожного року Рада з питань телерадіомовлення передає до Міністерства культури розроблені на основі планів розвитку Естонського телебачення і Естонського радіо бюджетні пропозиції на наступний бюджетний рік, Міністерство – візує відповідні позиції та подає їх до Міністерства фінансів для врахування в процесі підготовки Державного бюджету на наступний рік. Інтереси Естонського телебачення і Естонського радіо в Міністерстві фінансів представляє Рада з питань телебачення і радіомовлення.</p> <p>Згідно з параграфом 33 Закону про телебачення і радіомовлення аудит діяльності Естонського радіо та Естонського телебачення здійснюється Державним офісом з аудиту (аналог Рахункової палати в Україні) в порядку, передбаченому Законом „Про Державний офіс з аудиту”. Загальні та спеціальні (з окремих напрямів фінансово-господарської діяльності) аудити економічної діяльності Естонського радіо та Естонського телебачення проводить Рада з питань телерадіомовлення.</p>
<p>Латвія</p>	<p>Правова основа: Закон про телебачення і радіомовлення від 8 вересня 1995 року з наступними змінами і доповненнями.</p> <p>Регулювання фінансово-господарської діяльності Латвійського радіо і телебачення в Латвії має рамковий характер. Згідно із статтею 61 цього Закону джерелами фінансування Латвійського радіо та Латвійського телебачення є кошти Державного бюджету; кошти, отримані від здійснення господарської діяльності; спонсорство, пожертвування та безповоротна фінансова допомога. Стаття 5 Закону передбачає, що на фінансування суспільного мовлення з Державного бюджету Латвії має виділятися сума, не менша за отриману суспільним мовленням з Державного бюджету Латвії у попередньому році. Порядок здійснення господарської діяльності Латвійським радіо і Латвійським телебаченням регламентується Законом про неприбуткові організації та Законом про підприємницьку діяльність. Стаття 57 Закону про телебачення і радіомовлення надає Латвійському радіо та Латвійському телебаченню право бути співвласником інших компаній, придбавати цінні папери та частки у статутних фондах господарських товариств за умови отримання згоди Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, і якщо відповідні операції не впливають на якість їхніх програм.</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>Відповідно до статті 46 Закону про телебачення і радіомовлення, фінансування створення та трансляції програм суспільного мовлення визначається кошторисом, який складається Національною радою з питань телебачення і радіомовлення Латвії, і подається нею Міністерству фінансів для врахування у проєкті Закону про Державний бюджет на наступний рік. Розподіл видатків в межах бюджетних асигнувань на створення та трансляцію програм суспільного мовлення здійснюється Національною радою, при цьому не менше 85% цих коштів має бути надано Латвійському телебаченню і Латвійському радіомовленню, а 15% - можуть бути розподілені між організаціями комерційного мовлення на тендерних умовах для створення і трансляції програм суспільного мовлення (national remit).</p>
Литва	<p>Правова основа: Засади державного фінансування ЗМІ визначаються Законом про забезпечення доступу до інформації 2000 року, статус суспільного мовлення - Законом „Про Литовське телебачення і радіомовлення” 2000 року.</p> <p>Згідно із статтею 15 Закону „Про Литовське телебачення і радіомовлення” джерелами фінансування Литовського телерадіомовлення є: кошти Державного бюджету, абонентська плата, доходи від реклами, спонсорська підтримка, комерційна діяльність. При цьому Закон передбачає, що у разі зростання надходжень від абонентської плати, обсяг фінансування Литовського телебачення і радіомовлення з Державного бюджету має скорочуватись на суму збільшення надходжень від абонентської плати.</p> <p>Бюджетне фінансування Литовського телебачення і радіомовлення здійснюється окремим рядком у Державному бюджеті.</p> <p>Стаття 14 Закону „Про Литовське телебачення і радіомовлення” встановлює ряд обмежень на розпорядження Литовським телебаченням і радіомовленням своїми активами. Передбачається, наприклад, що нерухоме майно ЛТР не може бути продане, передане в заставу чи відчужене іншим чином. Неліквідні активи, балансова вартість кожного з об'єктів яких становить 1 млн. і більше літів, можуть бути відчужені лише за дозволом Уряду Литви., від 1000 до 100 000 літів – за дозволом Ради ЛТР, до 1000 літів – за розпорядженням Генерального директора ЛТР.</p> <p>Аудит фінансово-господарської діяльності ЛТР здійснюється незалежним аудитором, який призначається Радою ЛТР за власною ініціативою або за поданням Адміністративної комісії ЛТР. Річний фінансовий звіт ЛТР затверджується Радою ЛТР за поданням Генерального директора ЛТР.</p> <p>Засади державної фінансової підтримки телерадіокомпаній визначаються статтями 27-28 Закону про забезпечення доступу до інформації. Ця підтримка надається двома основними способами – шляхом фінансування окремих видів такої діяльності через Міністерство культури, Міністерство освіти та науки, а також через фінансування діяльності ЗМІ на тендерних умовах через Фонд підтримки медіа. Через вищезгадані міністерства фінансується така діяльність: видання книг, створення художніх фільмів, створення творів, які призначені для поширення через аудіовізуальні ЗМІ. Інші види діяльності ЗМІ фінансуються через Фонд підтримки медіа. Стаття 28 Закону про забезпечення доступу до інформації передбачає, що участь у створенні Фонду мають право взяти всі організації, які беруть участь в освітній та культурній діяльності, зокрема – громадські організації, асоціації діячів культури і мистецтва, телевізійні компанії, друковані ЗМІ, однак при цьому кількість членів Ради Фонду не повинна перевищувати 11 осіб, які обираються організаціями-засновниками Фонду строком на 2 роки з правом переобрання не більше, ніж на один новий строк. Джерелами фінансування діяльності Фонду можуть бути: а) державні гранти (субсидії), б) кошти, отримані від фізичних та юридичних осіб; в) ліцензійні платежі, г) інші кошти, набуті на законних підставах. Фінансова підтримка Фонду надається за такими 6 напрямками: 1) культурні, мистецькі публікації; 2) освітні публікації; 3) культурна просвіта молоді; 4) діяльність регіональних ЗМІ як в цілому, так і в частині підготовки окремих публікацій; 5) діяльність Інтернет-ЗМІ; 6) діяльність радіо і телебачення. Умови надання фінансової підтримки Фондом (тендерна процедура) визначається Урядом Литви. Для забезпечення відкритості діяльності Фонду, Закон покладає на нього обов'язок щорічно публікувати в пресі річний звіт про діяльність.</p>
Македонія	<p>Правова основа: Закон про створення публічного підприємства „Македонське телерадіомовлення” 1998 року та Закон „Про телебачення і радіомовлення” 2005 року.</p> <p>Згідно із статтею 116 Закону Македонії „Про телебачення і радіомовлення” джерелами фінансування Македонського телерадіомовлення є абонентська плата, надходження від реклами, спонсорська підтримка виробництва програм, безповоротна фінансова допомога, кошти від реалізації програм і послуг, кошти, виділені з Державного бюджету Македонії.</p> <p>За рахунок коштів Державного бюджету Македонії фінансується виключно така діяльність: 1) створення радіопрограм та здійснення радіомовлення іноземними мовами за межі Македонії – на країни Європи та інші сусідні країни; 2) створення радіопрограм та здійснення радіомовлення македонською мовою, мовою, якою розмовляють не менше 20% громадян Македонії, мовами інших національних меншин - для громадян Македонії, які проживають в сусідніх країнах, в Європі та на інших континентах; 3) здійснення супутникового мовлення (1 телевізійна та 1 радіопроект) македонською мовою, мовою, якою розмовляють не менше 20% громадян Македонії, мовами інших національних меншин – для громадян Македонії, які проживають в Європі, в сусідніх країнах та на інших континентах. Заплановане в наступному році бюджетне фінансування цих видатків визначається спеціальним фінансовим планом, який подається Македонським телерадіомовленням та затверджується парламентом Македонії. Витрати на здійснення супутникового мовлення, а також витрати на висвітлення діяльності парламенту Македонії (трансляцію парламентських засідань) визначаються окремим фінансовим планом, який вноситься Македонським телерадіомовленням на розгляд парламенту і затверджується парламентом Македонії. При цьому висвітлення парламентської діяльності здійснюється за рахунок коштів, головним розпорядником яких є парламент. У тих випадках, коли Македонське телерадіомовлення використало кошти Державного бюджету Македонії не в повному обсязі, воно зобов'язане повернути позитивну різницю до Державного бюджету.</p> <p>Стаття 116 Закону „Про телебачення і радіомовлення” визначає особливий порядок обліку коштів Державного бюджету, які виділяються на фінансування Македонського телерадіомовлення. Передбачається, зокрема, що кошти Державного бюджету обліковуються за окремими рахунками, по витратах цих коштів ведеться окрема звітність, за результатами використання цих коштів Македонське телерадіомовлення зобов'язане подати парламенту Македонії спеціальний фінансовий звіт та фінансовий план надходжень відповідних коштів у наступному році, які підлягають затвердженню парламентом.</p> <p>Фінансування суспільного мовлення (створення, трансляція програм, технологічний розвиток та удосконалення</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>мережі мовлення) формується за рахунок абонентської плати (стаття 145 Закону „Про телебачення і радіомовлення”). За рахунок абонентської плати, окрім Македонського телерадіомовлення, утримується також Рада з питань телебачення і радіомовлення Македонії та оператор мережі мовлення – публічна компанія „Македонське мовлення”. Платниками абонентської плати є: а) домогосподарства Македонії; б) готелі і motelі – плата нараховується на кожні 5 кімнат; в) юридичні особи – у разі, якщо кількість працівників відповідної компанії перевищує 20 осіб – плата нараховується на кожних 20 працівників; г) власники публічних закладів, які мають телевізори або радіоприймачі – плата нараховується за кожен приймач і телевізор. Від плати звільняються ті з вищезазначених суб’єктів, які проживають (розміщені, зареєстровані) на територіях, які не охоплюються сигналом мовлення, а також домогосподарства, в яких проживає незрячий або глухий громадянин. Вся діяльність пов’язана із встановленням, збором та розподілом абонентської плати покладається на Македонське телерадіомовлення. Сплата абонентської плати здійснюється рівними частинами кожного місяця до 15 числа, у разі прострочення сплати Македонське телерадіомовлення нараховує на несплачену своєчасно суму пеню. Розмір абонентської плати визначено на рівні 2.5% від середньої місячної заробітної плати працівника у попередньому кварталі, яка, у свою чергу, визначається на підставі даних Державної статистичної служби. Всі надходження від сплати абонентської плати зараховуються на рахунок Македонського телерадіомовлення і розподіляються в наступній пропорції: а) 72% коштів залишається Македонському телерадіомовленню і спрямовується на створення програм та їх трансляцію в ефірі; б) 4.5% коштів залишається Македонському телерадіомовленню і спрямовується на технічний та технологічний розвиток; в) 16 % коштів перераховується „Македонському мовленню” на підтримання функціонування мережі; г) 3.5% коштів перераховується „Македонському мовленню” на пероснащення мережі мовлення; д) 4% коштів перераховується Раді з питань телебачення і радіомовлення для забезпечення її діяльності та розвитку мовлення в Македонії; е) 0.5% коштів залишається Македонському телерадіомовленню як комісія за адміністрування абонентської плати. Використання цих коштів здійснюється розпорядниками згідно з офіційно оприлюдненими фінансовими планами цих розпорядників.</p> <p>Розміщення реклами на каналах суспільного мовлення загалом підпадає під дію тих самих загальних обмежень, які встановлено для організацій комерційного мовлення. Проте, для суспільного мовлення встановлено одне специфічне обмеження – розміщення реклами на телебаченні не допускається в період між 17.00 та 21.00, на радіо – у період між 9.00 та 14.00 (крім випадків прямої трансляції подій загального значення, спортивних поєдинків, культурних заходів, якщо уникнути трансляції реклами в цих випадках неможливо).</p> <p>Македонське телерадіомовлення (в особі Ради) щорічно затверджує проект свого фінансового плану (бюджету), в якому наводяться дані про доходи і видатки, заплановані капітальні та операційні видатки на наступний рік, міститься фінансовий звіт та аудиторський висновок за цим звітом. Аудиторський висновок надається незалежним аудитором, послуги якого оплачуються Македонським телерадіомовленням за власний рахунок. Проект фінансового плану подається до парламенту Македонії для затвердження. У разі, якщо парламент виявить неточності та помилки у фінансовому плані, він може зобов’язати Македонське телерадіомовлення подати уточнений фінансовий план протягом 60 днів після виявлення неточностей та помилок у поданому плані.</p>
Норвегія	<p>Правова основа: розділ 6 Закону про телебачення і радіомовлення Норвегії, Правила № 153 від 28 лютого 1997 року, затверджені Норвезьким агентством з питань медіа, Статут Норвезької корпорації телерадіомовлення, умови ліцензування організацій суспільного мовлення „Радіо P4” (Konsesjonsvilkår for P4 Radio Hele Norge ASA i perioden 1 januar 2004 til 31 desember 2013) та „Каналу 24” (Konsesjonsvilkår for Kanal4 AS i perioden 1 januar 2004 til 31 desember 2013).</p> <p>Згідно із статтею 6-4 Закону про телебачення і радіомовлення джерелами фінансування Норвезької корпорації телерадіомовлення (НКТ) є надходження від абонентської плати, доходи від продажу, інші доходи. Фінансування НКТ за рахунок реклами на каналах НКТ забороняється. При цьому рекламою не вважається розміщення в телетекстових повідомленнях анонсів власних програм. НКТ може отримувати внески від спонсорів на: а) трансляцію в записі або в прямому ефірі спортивних подій (крім випадків, коли відповідна трансляція здійснюється не в повному обсязі і є складовою спортивних програм); б) виробництво освітніх програм; в) трансляцію програм, які мають значне соціальне або культурне значення, або які транслюються на територію двох і більше країн, або мають значення події загальнонаціонального масштабу.</p> <p>Боргові та гарантійні зобов’язання НКТ згідно із Статутом НКТ не повинні перевищувати 50% надходжень від абонентської плати. Пропозиції щодо розміру абонентської плати, прийняття рішень про суттєві інвестиції та фінансові плани таких інвестицій, подання Загальним збором НКТ пропозицій щодо укладання угод стосовно нерухомого мана НКТ на суму понад 25 млн. норвезьких крон, віднесено до компетенції Ради директорів НКТ.</p> <p>В частині регулювання порядку справляння абонентської плати (яка складає близько 93% надходжень НКТ), Закон про телебачення і радіомовлення містить норми рамкового характеру. Передбачається, зокрема, що: а) розмір абонентської плати затверджується Стортингом (парламентом Норвегії); б) про імпорт, оренду, передачу телевізійних приймачів в користування від однієї особи до іншої має повідомлятися НКТ.</p> <p>Механізми прозорості функціонування НКТ визначаються статтею 3-6 її Статуту, згідно з якою НКТ повинна щорічно, не пізніше кінця квітня, офіційно оприлюднювати фінансовий звіт про свою діяльність, цей звіт також повинен подаватись Загальним збором НКТ разом з висновком незалежного аудитора. У звіті повинна міститись інформація про напрями використання прибутку поточного року в наступному році, шляхи покриття дефіциту поточного року у наступному році; інформація про доходи і видатки.</p>
Польща	<p>Правова основа: Закон про телебачення і радіомовлення 1992 року з наступними змінами і доповненнями. Відповідно до статті 31 Закону про телебачення і радіомовлення джерелами фінансування суспільного мовлення є: 1) абонентська плата, пеня за її несвоєчасну сплату, штрафи за ухилення від сплати абонентської плати; 2) продаж прав на програми; 3) реклама та спонсорська підтримка виробництва програм; 4) кошти Державного бюджету; 5) інші джерела.</p> <p>Порядок сплати абонентської плати визначається Законом „Про абонентську плату” 2005 року. Згідно з цим Законом, абонентська плата сплачується з кожного телевізійного або радіоприймача, починаючи з першого дня місяця, наступного за місяцем, в якому було проведено реєстрацію телевізійного або радіоприймача. Винятком з цього загального правила є домогосподарства, автомобілі, що перебувають у спільній власності членів домогосподарства, установи соціального захисту, санаторії, структурні підрозділи закладів освіти та соціального захисту, які знаходяться в окремому приміщенні або комплексі приміщень, автотранспортні засоби, що перебувають у власності відповідних установ – відповідні суб’єкти сплачують абонентську плату незалежно від</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>кількості використовуваних телевізійних або радіоприймачів. Розмір абонентської плати складає: 1) за користування радіоприймачем – 0.7% мінімального розміру щомісячної заробітної плати; 2) за користування телевізійним приймачем – 2.2% мінімальної щомісячної заробітної плати. Абонентська плата сплачується до 25 числа місяця, за який нарахована абонентська плата. Пільги зі сплати абонентської плати у вигляді зниження суми відповідних нарахувань встановлюються Національною радою з питань телебачення і радіомовлення. Від сплати абонентської плати повністю звільняються інваліди першої групи, особи, які є повністю непрацездатними, і які не мають права на пенсію у зв'язку з повною втратою працездатності, постійно або тимчасово непрацездатні працівники сільського господарства (фермери), особи, працездатність яких вважається суттєво обмеженою, особи віком понад 75 років, особи, які отримують допомогу у вигляді догляду від органів соціального захисту, особи з повною втратою слуху і зору. Дія цих пільг не поширюється на осіб, які спільно проживають з двома громадянами віком понад 26 років, які не мають права на звільнення від сплати абонентської плати. Суб'єктом, на якого покладається обов'язок забезпечення своєчасної сплати абонентської плати, є поштова служба. У разі виявлення факту використання незареєстрованого телевізійного або радіоприймача, за умови, що відповідний приймач підлягає реєстрації, винна особа сплачує штраф у розмірі 30 розмірів місячної абонентської плати, причому сплата штрафу не звільняє від обов'язку сплати абонентської плати за весь період використання незареєстрованого приймача. Не підлягають реєстрації приймачі, які створюються виключно для створення програм або здійснення іншого, ніж телевізійне та радіомовлення, мовлення; приймачі, які використовуються для контролю за якістю прийому телевізійного або радіосигналу, ретрансляції; приймачі, призначені виключно для продажу третім особам, якщо відповідна діяльність є основним видом діяльності підприємства або підприємця. За рахунок коштів Державного бюджету Польщі здійснюється виробництво освітніх програм для шкіл та шкільних установ, трансляція програм національного та іноземними мовами за межі Польщі. Обсяг відповідного фінансування визначається щороку Законом „Про Державний бюджет” на відповідний рік на основі угод, укладених „Польським радіо” та „Польським телебаченням” з міністерствами-розпорядниками відповідних коштів (Міністерством закордонних справ, Міністерством освіти).</p> <p>Згідно із цим самим Законом, Національна рада з питань телебачення і радіомовлення зобов'язана визначити порядок ведення фінансової звітності АТ „Польське телебачення” і АТ „Польське радіо”, строки і процедуру її підготовки. На „Польське телебачення” і „Польське радіо” покладається обов'язок окремого обліку операцій, пов'язаних із здійсненням суспільного мовлення (виконанням завдань суспільного мовлення), а також іншими видами діяльності „Польського телебачення” (комерційною діяльністю). Передбачається, що відповідні доходи і видатки мають обліковуватись окремо одне від одного та відображатись у двох окремих звітах. З метою забезпечення належного контролю за використанням коштів „Польським телебаченням” і „Польським радіо”, Закон покладає на них обов'язок подання до Національної ради з питань телебачення і радіомовлення періодичної звітності, зокрема: а) до 15 лютого року, наступного за звітним – річного звіту про використання коштів за звітний рік; б) до 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом – квартального звіту про використання коштів державного бюджету та абонентської плати; в) до 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом – квартального звіту про кошти, витрачені на здійснення місії суспільного мовлення, та джерела відповідних коштів; г) до 30 квітня поточного року – звіт про заходи, які планується здійснити у зв'язку з реалізацією завдань суспільного мовлення у наступному році. Крім того, до 15 березня кожного року „Польське радіо” і „Польське телебачення” зобов'язані офіційно опублікувати звіти про використання надходжень від абонентської плати, штрафів і пені, у тому числі – про кількість коштів, витрачених на виконання завдань суспільного мовлення.</p>
<p align="center">Португала лія</p>	<p>Правова основа: Закон про модель фінансування суспільного телебачення і радіомовлення 2003 року.</p> <p>Джерелами фінансування суспільного радіомовлення є надходження від абонентської плати, джерелами фінансування суспільного телебачення – надходження від сплати абонентської плати, які залишаються після перерахування визначеної суми коштів суспільному радіомовленню, а також бюджетні виплати. До джерел фінансування суспільного мовлення відносяться також надходження від реклами, проте відповідні кошти не можуть витрачатись на поточну діяльність суспільного мовлення, і спрямовуються виключно на погашення боргових зобов'язань та інвестиції.</p> <p>Одним з вагомих джерел фінансування суспільного мовлення в Португалії є абонентська плата. Абонентська плата включається до щомісячних рахунків зі сплати електроенергії, її щомісячний розмір складає 1.6 євро. Від звільнення абонентської плати звільняються користувачі, річний рівень споживання електроенергії якими складає менше 400 кВт. Обов'язок стягнення абонентської плати зі споживачів покладається на компанії, що постачають електроенергію.</p> <p>З метою забезпечення реалізації суспільним телебаченням і радіомовленням довгострокової стратегії розвитку, обсяг державного фінансування суспільного мовлення визначається один раз на чотири роки, на весь 4-річний період. Для забезпечення прозорості і ефективності використання бюджетних коштів суспільним мовленням, Головне агентство з питань медіа (High Authority for the Media) щорічно визначає незалежного аудитора, який здійснює аудит ефективності використання бюджетних коштів.</p>
<p align="center">Румунія</p>	<p>Правова основа: Закон про організацію та діяльність Румунської корпорації радіомовлення та Румунської корпорації телебачення 1994 року з наступними змінами.</p> <p>Згідно із статтею 39 Закону, джерелами фінансування Румунської корпорації радіомовлення та Румунської корпорації телебачення є кошти Державного бюджету, власні доходи та кошти, отримані з інших джерел.</p> <p>Власними доходами корпорацій є абонентська плата, доходи, отримані від здійснення господарської діяльності, а також спонсорська підтримка та безповоротна фінансова допомога. Суб'єкти, порядок сплати абонентської плати, пільги щодо її сплати визначаються Урядом Румунії.</p> <p>За рахунок коштів Державного бюджету Румунії фінансуються такі видатки корпорацій суспільного мовлення: закупівля обладнання, впровадження нових технологій, підтримка функціонування трансляційної мережі, здійснення завдань суспільного мовлення, сплата внесків, пов'язаних з членством корпорацій в міжнародних організаціях, виробництво і трансляція програм за межі Румунії. Відповідні витрати затверджуються Законом про Державний бюджет на наступний рік, а їх обсяг визначається за результатами розгляду річних фінансових звітів корпорацій обома палатами парламенту на їхньому спільному засіданні. До річних фінансових звітів додаються висновки комітетів відповідних палат з питань культури, мистецтв та засобів масової інформації.</p> <p>Бюджети корпорацій затверджуються Радами керуючих за поданнями генеральних директорів, до повноважень рад керуючих віднесено також затвердження звітів про виконання бюджетів та розподіл видатків між окремими</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>структурними підрозділами корпорацій суспільного мовлення. Річні звіти про доходи і витрати корпорацій підлягають офіційному оприлюдненню. Порядок здійснення контролю за ефективністю і законністю використання коштів корпораціями суспільного мовлення здійснюється в загальному порядку – тими ж органами, які здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання. Стаття 44 Закону надає корпораціям право об'єднувати фінансові ресурси для реалізації спільних проєктів.</p>
Словенія	<p>Правова основа: Закон „Про Корпорацію телерадіомовлення Словенії” Згідно із статтею 30 Закону „Про Корпорацію телерадіомовлення Словенії” джерелами фінансування Словенського телерадіомовлення можуть бути: 1) абонентська плата за перегляд каналів суспільного мовлення; 2) доходи від комерційної діяльності; 3) кошти Державного бюджету; 4) спонсорська підтримка та інші передбачені законом або Статутом Словенського телерадіомовлення кошти.</p> <p>За рахунок коштів Державного бюджету фінансуються лише такі види діяльності Словенського телерадіомовлення: 1) підтримка функціонування каналів, які забезпечують потреби національних та етнічних меншин, за умови що абонентської плати недостатньо для забезпечення функціонування відповідних каналів; 2) програмна діяльність Словенського телерадіомовлення, пов'язана із забезпеченням потреб словенської національної меншини за кордоном, потреб зарубіжної аудиторії, експатріантів та трудових мігрантів, якщо коштів від абонентської плати недостатньо для фінансування відповідної діяльності; 3) окремі проєкти наукового, культурного та просвітницького спрямування, а також діяльність, пов'язана з переходом на цифрове мовлення та переведення архівів у цифровий формат, за умови що коштів від абонентської плати недостатньо для фінансування відповідної діяльності. Для забезпечення вільної конкуренції між суспільним та іншими видами мовлення, Закон „Про засоби масової інформації” передбачив створення при Міністерстві культури Словенії Фонду підтримки ЗМІ. Головною місією відповідного Фонду є забезпечення плюралізму інформації та демократизму ЗМІ, що діють в Словенії. Стаття 4а Закону „Про засоби масової інформації” визначає такі завдання Фонду: а) забезпечення плюралізму, демократизму та загальної інформативності друкованих ЗМІ; б) забезпечення плюралізму та демократичності програм радіо та телебачення; в) розвиток та співфінансування програм, програмних послуг, що надаються телерадіоорганізаціями з локальним, регіональним, неприбутковим Стусом, а також студентському радіо і телебаченню. Телерадіомовникам, що мають локальний, регіональний, неприбутковий статус, студентському радіо і телебаченню з Фонду щорічно виділяється сума коштів, еквівалентна 3% надходжень Словенського телерадіомовлення від абонентської плати; відповідні кошти розподіляються на умовах тендерів, порядок проведення яких визначається Урядом Словенії; кошти можуть використовуватись виключно на створення і трансляцію відповідних програм, надання програмних послуг, а не інші цілі. Фінансування Словенського телерадіомовлення за рахунок коштів Фонду заборонене. У тих випадку, якщо організація мовлення допустила нецільове використання коштів або використання з порушенням умов тендеру, вона зобов'язана повернути отримані кошти в повному обсязі. Закон „Про засоби масової інформації” передбачає, що для розгляду і відбору заявок, поданих на тендер, створюється незалежна експертна комісія, склад якої затверджує Міністр культури. До складу експертної комісії не можуть входити члени парламенту та державні службовці, члени політичних партій, особи, що обіймають посади в рекламних агентствах, організаціях мовлення, видавництвах, а також особи, які мають договірні зобов'язання (є зовнішніми контрахтерами) видавництва, рекламних агентств та організацій мовлення; особи, які володіють більш ніж 1% капіталу або прав голосу у видавництві, організації мовлення, або рекламному агентстві. Один раз на рік незалежна експертна комісія зобов'язана офіційно оприлюднювати звіт про свою діяльність. Закон „Про засоби масової інформації” (стаття 4а) визначає також переліки критеріїв, яких зобов'язана дотримуватись незалежна експертна комісія в процесі розгляду заявок щодо співфінансування засобів масової інформації, поданих на тендер. Зокрема, розглядаючи заявки, подані друкованими ЗМІ, комісія повинна враховувати наступні критерії: а) загальний тираж ЗМІ; б) забезпечення збалансованого і об'єктивного висвітлення політичної діяльності, позицій різних організацій та окремих осіб, зокрема – політичної більшості та опозиції; в) якість, оригінальність та актуальність авторського підходу; г) середню кількість оригінальних статей з окремих питань; д) частку загального інформаційного, культурного, наукового, професійного, дослідницького контенту; е) рівень дотримання права на інформацію та права бути об'єктивно поінформованим, є) важливість для регіону, комуни; ж) кількість журналістів та інших працівників, які забезпечують створення контенту. Подібні критерії оцінки тендерних пропозицій встановлено також для організацій мовлення. У той же час, для цієї категорії апліканти встановлено і низку специфічних вимог: забезпечення захисту словенської культурної та національної ідентичності, забезпечення розвитку словенської культури і мови, забезпечення диверсифікації медійної сфери в Словенії тощо.</p> <p>Абонентська плата стягується з усіх користувачів, які володіють телевізійним, радіоприймачем, або іншим засобом прийому-передачі сигналу, за умови, що відповідний приймач забезпечує трансляцію принаймні одного каналу суспільного телебачення або радіомовлення. При цьому вважається, що кожна особа зобов'язана платити абонентську плату, якщо не доведе протилежне. Розмір абонентської плати визначається безпосередньо Законом „Про Корпорацію телерадіомовлення Словенії”. Цей розмір може підвищуватись щороку не більш, ніж на 10% за умови, що відповідне рішення прийнято Урядом не пізніше 1 вересня поточного бюджетного року. Згідно із зазначеним Законом щомісячний розмір абонентської плати складає: 1) для дієздатних фізичних осіб та членів їх сімей, які володіють одним чи більше передавачами сигналу і використовують їх для приватних потреб – 2637 толярів, 2) для дієздатних фізичних осіб, які володіють виключно одним або більше радіоприймачами і використовують їх для приватних потреб – 779 толярів, 3) для юридичних осіб, державних органів, органів самоврядування, приватних підприємств – розмір плати, встановлений для відповідних фізичних осіб, однак плата справляється не з усіх, а з кожного радіо та/або телевізійного чи іншого приймача; 4) для юридичних осіб, що використовують телевізійні та радіоприймачі для перегляду програм необмеженою кількістю осіб (в готелях, ресторанах, магазинах тощо) – 7463 толяри з одного приймача і 70 % цієї суми з кожного приймача, якщо відповідних приймачів встановлено більше одного; 5) для юридичних осіб, що використовують радіоприймачі для прослуховування програм необмеженою кількістю осіб – 2796 толярів незалежно від кількості приймачів; 6) для готелів та туристичних підприємств, які використовують 10 і більше телевізорів чи інших засобів прийому телевізійного сигналу – 11197 толярів з 10 приймачів, плюс по 555 толярів за кожен додатковий приймач. Розмір цієї плати зменшується до 60% у разі, якщо готель працює на сезонній основі або якщо протягом одного місяця було заселено не більше 60% місць у ньому. Від абонентської плати звільняються: 1) особи з повною неприцездатністю, для яких єдиним джерелом існування є виключно державна соціальна допомога; 2) особи з</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>втратаю працездатності менше, ніж на 100%, якщо вони мають право на отримання стороннього догляду та допомоги, і якщо єдиним джерелом їх існування є виключно державна соціальна допомога; 3) особи з повною втратаю слуху; 4) заклади захисту дітей, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, організації інвалідів, притулки для громадян похилого віку; 5) дипломатичні представництва та консульські установи. З метою обліку платників абонентської плати та відповідних платежів Словенське телерадіомовлення веде реєстр відповідних платників. Порядок стягнення абонентської плати визначається законодавством, яке регламентує процедуру функціонування податкових органів.</p> <p>Механізми забезпечення прозорості діяльності Словенського телерадіомовлення визначаються Статутом корпорації, а також в статті 14 Закону „Про Корпорацію телерадіомовлення Словенії“. Згідно з цією статтею, окрім здійснення суспільного мовлення, Словенське телерадіомовлення має право здійснювати певні види комерційної діяльності, проте відповідна діяльність має організовуватись та здійснюватись окремо від діяльності, пов'язаної з виконанням завдань суспільного мовлення. Це, зокрема, передбачає, що: 1) доходи та видатки, пов'язані із здійсненням суспільного мовлення та доходи і видатки, пов'язані із здійсненням комерційної діяльності, мають відображатись у двох окремих звітах; 2) такі джерела фінансування Словенського телерадіомовлення, як надходження від абонентської плати та кошти публічних фондів, у тому числі і кошти Державного бюджету, можуть спрямовуватись виключно на фінансування видатків, пов'язаних із здійсненням суспільного мовлення; 3) доходи від комерційної діяльності можуть використовуватись на фінансування видатків, пов'язаних із здійсненням суспільного мовлення лише в обмежених випадках, за рахунок відповідних коштів переважно фінансується розширення комерційної діяльності Словенського телерадіомовлення. Згідно із статтею 15 цього ж Закону до комерційних видів діяльності Словенського телерадіомовлення відносяться: а) діяльність з розміщення реклами (крім телеторгівлі) в каналах Словенського телерадіомовлення, а також маркетингова діяльність; б) діяльність з надання технічних та телекомунікаційних послуг, не пов'язаних із здійсненням суспільного мовлення; в) передача в оплатне користування об'єктів мережі трансляції сигналу; г) видавнича діяльність і діяльність, пов'язана з організацією концертно-видовищних заходів; д) надання інтерактивних програмних послуг, надання у комерційне користування архівів, комерційних програмних послуг. Згідно із статтею 83 Статуту Словенського телерадіомовлення, звіт Словенського телерадіомовлення підлягає щорічному опублікуванню в Офіційному віснику на веб-сторінці корпорації. У цьому звіті має міститись інформація про вартість виробництва і трансляції програм по кожній з категорій програм.</p> <p>Проект фінансового плану Словенського телерадіомовлення, подається Генеральним директором і затверджується Програмною радою Словенського телерадіомовлення. Щоквартальний звіт про хід виконання фінансового плану подається Генеральним директором Наглядовій раді Словенського телерадіомовлення. Проект бюджету Словенського телерадіомовлення затверджується Наглядовою радою за поданням Генерального директора, Наглядова рада також затверджує щорічний звіт про виконання бюджету Словенського телерадіомовлення.</p>
Угорщина	<p>Правова основа: Закон про телебачення і радіомовлення 1996 року з наступними змінами</p> <p>Згідно із статтею 60 цього Закону джерелами фінансування суспільного мовлення (Угорського радіо, Угорського телебачення та компанії „Дунай-ТБ“) є: 1) субсидії та цільові дотації з Державного бюджету, інші публічні кошти; 2) частки в доходах від ліцензійних платежів, 3) доходи від операцій з активами; 4) частки в доходах від абонентської плати з власників телевізорів. Видатки суспільного мовлення складають: 1) операційні витрати та витрати на розвиток суспільного мовлення; 2) власні витрати суспільного мовлення. Компанії суспільного мовлення не мають права здійснювати підприємницьку діяльність, не можуть бути засновниками господарських товариств та неприбуткових організацій, власниками часток (паїв) в господарських товариствах. Угорське радіо, Угорське телебачення та „Дунай-ТБ“ не можуть бути власниками часток (паїв) в організаціях комерційного мовлення.</p> <p>Абонентська плата з власників телевізорів встановлюється на один засіб прийому телевізійного сигналу в одному домогосподарстві, затверджується Законом про Державний бюджет на відповідний рік і має враховувати принципи захисту економічної конкуренції та потреби суспільного мовлення у субсидюванні діяльності. Розподіл абонентської плати між організаціями суспільного мовлення здійснюється в такі пропорції: 40% отриманої плати Фонд підтримки телерадіомовлення перераховує Угорському телебаченню, 28% - Угорському радіо, 24% - „Дунай-ТБ“. Ще 6 % використовується на проведення тендерів з виробництва програм суспільного мовлення організаціями мовлення, у тому числі – комерційними. Стягнення абонентської плати покладається на органи державної податкової служби. У випадку несплати абонентської плати винні сплачують штраф у подвійному розмірі несплачених платежів, але не більше 30 розмірів місячної абонентської плати. База збору: від сплати абонентської плати звільняються: 1) другий та кожен наступний телевізійний приймач, який використовується власником та особами, які проживають з ним в одному приміщенні; 2) другий та кожен наступний телевізійний приймач, який використовується закладами охорони здоров'я, дитячими закладами та установами, підрозділами збройних сил, правоохоронними органами, санаторіями, дитячими садками, освітніми та культурними установами, студентськими хостелами, установами соціального захисту; 3) орендовані телевізійні приймачі; 4) телевізійні приймачі, отримані для тестування строком не більше 15 днів; 5) телевізійні приймачі, які використовуються операторами мовлення, Радою з питань нагляду за телекомунікаціями для цілей нагляду та контролю, телевізійні приймачі на транспортних засобах; 6) телевізійні приймачі, які знаходяться у користуванні іноземних громадян, які тимчасово перебувають на території Угорщини строком не більше 30 днів; 7) телевізійні приймачі, які використовуються дипломатичними та консульськими установами, міжнародними організаціями, працівниками відповідних місій, які не є громадянами Угорщини, та членами їх сімей; 8) телевізійні приймачі, які використовуються виключно в якості моніторів в замкнутих системах мовлення (наприклад, монітори відео спостереження тощо). Від абонентської плати звільняються: 1) особи віком понад 70 років, які проживають самотійно; 2) чоловік та дружина, які юридично або фактично перебувають у шлюбних стосунках, проживають самотійно, за умови, що один з подружжя досяг віку 70 років, а інший – 60 років; 3) особи віком понад 60 років, які утримують близьких родичів та не мають пенсії або інших видів заробітку; 4) непрацездатні колишні військовослужбовці та вдови військовослужбовців, які загинули під час ведення бойових дій; 5) інваліди першої та другої груп, інваліди зору та слуху.</p> <p>Бюджети компанії суспільного мовлення є складовою розділу Державного бюджету Угорщини, в якому визначаються видатки на утримання парламенту Угорщини.</p> <p>Внутрішній аудит діяльності компанії суспільного мовлення здійснюється аудитором, який призначається</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>відповідними Радами керуючих строком на 4 роки. Зовнішній аудит діяльності компаній суспільного мовлення здійснюється Державним офісом аудиту.</p> <p>З метою фінансової підтримки суспільного мовлення, суспільних мовників, організацій некомерційного мовлення, виробництва та трансляції програм, зміст яких відповідає місії суспільного мовлення („програм суспільного мовлення”), збереження та розвитку культурного різноманіття Закон про телебачення і радіомовлення передбачає створення Фонду підтримки телерадіомовлення. Джерелами фінансування цього Фонду, згідно зі статтею 77 Закону про телебачення і радіомовлення є: 1) абонентська плата; 2) платежі, пов'язані з видачею ліцензій на право мовлення; 3) надходження у вигляді штрафів та інших стягнень, які накладаються компетентними органами у разі порушення ліцензійних умов та положень законодавства про телерадіомовлення; 4) кошти Державного бюджету; 5) безповоротна фінансова допомога фізичних та юридичних осіб. Управління діяльністю Фонду здійснює Рада Фонду, Фонд є юридичною особою і має окремий поточний рахунок в Державному казначействі Угорщини. Щорічний бюджет Фонду затверджується парламентом. Від 0.5% до 1% доходів Фонду має спрямовуватись на надання поворотної або безповоротної фінансової допомоги кожній з організацій суспільного мовлення або некомерційного мовлення. Відповідна допомога може надаватись протягом визначеного періоду діяльності відповідної організації мовлення. Щонайменше 50% коштів, отриманих Фондом в якості ліцензійних платежів від організації мовлення, мають спрямовуватись в якості поворотної або безповоротної фінансової допомоги для створення національних програм суспільного мовлення організаціями мовлення, у тому числі – національного кіно. При цьому організації суспільного мовлення в межах цієї частини фінансування можуть отримати не більше 2/3 загальної суми фінансування. Розподіл коштів Фонду здійснюється виключно на умовах публічного тендеру. Проведення тендеру покладається на Тендерну комісію, яка створюється Радою Фонду ad hoc з числа осіб з бездоганною репутацією, які не можуть бути державними службовцями, представниками організацій мовлення чи неприбуткових організацій, які представляють інтереси мовників.</p>
Хорватія	<p>Правова основа: Закон про Хорватське телерадіомовлення 2001 року з наступними змінами.</p> <p>Матеріально-фінансові аспекти діяльності Хорватського телерадіомовлення, яке структурно складається з двох підрозділів – Хорватського телебачення і Хорватського радіомовлення, визначаються статтями 38 – 45 Закону про Хорватське телерадіомовлення. Майно Хорватського телерадіомовлення (ХТР) складається з активів, переданих засновником компанії – Республікою Хорватія, майна, набутого за кошти від реалізації послуг та продуктів, а також іншого майна. Республіка Хорватія є власником 100% основних засобів ХТР. Джерелами фінансування діяльності ХТР є надходження від абонентської плати, надходження від виробництва та трансляції реклами, надходження від виробництва та трансляції програм, фільмів, надходження від виробництва інших програмних послуг (телетексту тощо), надходження від виробництва та реалізації аудіо - та відеозаписів, надходження від організації концертів та інших заходів, надходження від інших видів діяльності, визначених Статутом ХРТ. У випадку, якщо діяльність ХРТ є прибутковою, прибуток спрямовується виключно на розвиток ХРТ та здійснення діяльності, визначеної Статутом ХРТ. ХРТ відповідає за своїми майновими зобов'язаннями всім своїм майном. У разі, якщо діяльність ХРТ є збитковою, збитки покриваються за рахунок активів ХРТ, а у разі, якщо відповідних активів недостатньо, субсидіарну відповідальність за майновими зобов'язаннями ХРТ несе Республіка Хорватія. ХРТ не може бути визнане банкрутом без згоди парламенту. ХРТ заборонено відчужувати будь-яке нерухоме майно, вартість якого перевищує визначену Статутом ХРТ межу, без згоди парламенту.</p> <p>Всі надходження від абонентської плати зараховуються безпосередньо на поточний рахунок ХРТ. Кожен власник телевізійного приймача (як фізична, так і юридична особа) зобов'язаний здійснити його реєстрацію протягом 30 днів після придбання. Розмір щомісячної абонентської плати складає 1.5% середньої місячної заробітної плати з одного приймача (станом на 2008 рік євро-еквівалент плати становив 100 євро). Порядок стягнення абонентської плати встановлюється безпосередньо ХРТ. Пільги зі стягнення абонентської плати встановлюються Урядом Республіки Хорватія.</p> <p>Згідно із статтею 19 Закону про Хорватське телерадіомовлення ХРТ зобов'язане щорічно подавати парламенту звіт про свою діяльність, у тому числі і про фінансові аспекти відповідної діяльності. Фінансовий план діяльності ХРТ (бюджет ХРТ), звіт про виконання цього плану, а також бізнес-плани окремих структурних підрозділів ХРТ затверджуються Радою керуючих ХРТ.</p>
Чехія	<p>Правова основа: 1) Закон про Чеське телебачення від 7 листопада 1991 року (Zákon České národní rady ze dne 7 listopadu 1991 o České televizi) з наступними змінами і доповненнями; 2) Закон про Чеське радіо № 484/2001 від 7 листопада 1991 року. Оскільки положення законів в частині фінансування діяльності Чеського телебачення і Чеського радіо досить подібні, ми розглянемо лише положення Закону про Чеське телебачення.</p> <p>Згідно із статтею 10 цього Закону джерелами фінансування Чеського телебачення є надходження від абонентської плати та доходи від господарської діяльності. Чеське телебачення може здійснювати будь-яку господарську діяльність, за умови, що вона відповідає його цілям і не перешкоджає виконанню місії суспільного мовлення, визначеної Законом. У той же час, всі надходження, отримані Чеським телебаченням, мають використовуватись виключно на цілі, визначені статтями 2 і 3 Закону про Чеське телебачення: надання об'єктивної, перевіреної та збалансованої інформації, посилення правової культури громадян Чехії, створення та розповсюдження програм, призначених для всіх верств суспільства, розвиток культурної ідентичності громадян Чехії, у тому числі національних та етнічних меншин, створення та трансляцію новинних програм, оглядів поточних подій, документальних, культурних, спортивних, дитячих та юнацьких програм, здійснення управління мультимедією універсальних послуг (public service multiplex), створення мережі власних кореспондентів, підтримка національного кіновиробництва, здійснення мовлення принаймні на одному каналі протягом 24 годин на добу, надання послуг телетексту тощо.</p> <p>Розмір абонентської плати станом на 1 січня 2008 року складав 1620 крон (57 євро). Плата з фізичних осіб стягується з кожного домогосподарства незалежно від кількості встановлених телевізійних та радіоприймачів. Плата з юридичних осіб та приватних підприємців (самозайнятих осіб) стягується за кожен встановлений телевізійний та радіоприймач. Загалом, абонентська плата складає близько 68% всіх надходжень Чеського телебачення.</p> <p>Доходи від реклами та спонсорства до 2008 року були основним джерелом фінансування суспільного телебачення і радіо після абонентської плати. Проте, з 2008 року розміщувати рекламу та здійснювати телеторговлю на Чеському телебаченні заборонено.</p> <p>До фінансової звітності Чеського телебачення встановлено ті ж самі вимоги, що і до інших суб'єктів</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

КРАЇНИ	РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУСПІЛЬНОГО МОВЛЕННЯ
	<p>господарювання (Закон про звітність № 563/1991). В своїй організаційній структурі Чеське телебачення повинно проводити чітке розмежування між загальною господарською діяльністю та діяльністю, пов'язаною з виконанням завдань суспільного мовлення, визначених Законом про Чеське телебачення. У зв'язку з цим звітність повинна бути поділена на дві частини: 1) доходи і видатки, пов'язані з виконанням завдань суспільного мовлення (визначених статтями 2 і 3 Закону про Чеське телебачення); 2) доходи і видатки, пов'язані з провадженням господарської діяльності; відповідні частини звітності мають бути чітко відмежовані одна від одної. Методологія проведення такого розмежування має визначатись внутрішніми правилами – Стандартами звітності Чеського телебачення, які мають відповідати вимогам Директиви Комісії 80/723/ЕС від 25 червня 1980 року про прозорість фінансових відносин між державами-членами ЄС та публічними компаніями і фінансову прозорість індивідуального господарювання, з урахуванням доповнень, внесених Директивою 93/84/ЕС та Директивою 2000/52/ЕС.</p> <p>Бюджет Чеського телебачення, згідно із статтею 8 Закону про Чеське телебачення, затверджує Рада Чеського телебачення. Вона ж затверджує баланс, звіт про доходи та видатки, річний фінансовий звіт, перевірений незалежним аудитором, а також має право перевіряти ефективність використання коштів та майна Чеського телебачення, інформувати про результати відповідної перевірки Генерального директора Чеського телебачення.</p> <p>Аудит управління фінансами в межах Чеського телебачення покладається на Наглядову раду.</p>
Фінляндія	<p>Правова основа: Закон „Про Фінську корпорацію телерадіомовлення” (Yleisradio Oy) 1993 року з наступними змінами, Закон „Про Державний фонд телебачення і радіо” 1998 року з наступними змінами</p> <p>В зазначених вище законах джерела фінансування Фінської корпорації телерадіомовлення (ФКТ) чітко не визначені. Із змісту Закону „Про Державний фонд телебачення і радіо” прямо випливає, що основним джерелом фінансування ФКТ є кошти Державного фонду телебачення і радіо. Закон „Про Фінську корпорацію телерадіомовлення” забороняє ФКТ отримувати доходи від розміщення реклами на каналах суспільного мовлення, в інших видах діяльності і джерелах фінансування ФКТ фактично прирівняна до звичайної комерційної компанії – на її діяльність поширюється дія всіх положень Закону про компанії, крім винятків, встановлених Законом „Про Фінську корпорацію телерадіомовлення”.</p> <p>Стаття 7 а Закону „Про Фінську корпорацію телерадіомовлення” зобов'язує ФКТ проводити чітке розмежування між доходами і видатками на здійснення суспільного мовлення (виробництво і трансляцію програм на каналах суспільного мовлення) та на створення програм, які призначені для розповсюдження іншим, ніж їх трансляція на каналах суспільного мовлення, шляхом. Зазначене стосується насамперед розмежування звітності, доходів і видатків на здійснення суспільного мовлення та на здійснення господарської діяльності – на продаж записів, прав на програми тощо.</p> <p>Діяльність позабюджетного Державного фонду телебачення і радіомовлення регламентується відповідним законом (див. вище). Управління Фондом покладається на Фінське агентство з питань регулювання комунікацій (FICORA). Діяльність Фонду є публічною, Міністерство з питань транспорту та комунікацій щорічно призначає двох аудиторів, які перевіряють управління, фінанси та звітність Фонду на предмет ефективності та (щодо фінансів та звітності) – законності. Діяльність Фонду фінансується за рахунок трьох джерел: абонентської плати, ліцензійних платежів та невикористаних коштів Фонду за попередні роки. Ці кошти витрачаються на дві основних цілі: фінансування ФКТ та розвиток телевізійного і радіомовлення, конкретний обсяг видатків на ці цілі щорічно визначається урядом Фінляндії. При цьому фінансування ФКТ з Фонду здійснюється відповідно до запланованих потреб корпорації та плану використання нею коштів.</p> <p>На відміну від багатьох країн Східної Європи, в Фінляндії абонентська плата стягується лише з телевізійних приймачів (в той час як у більшості країн Східної Європи абонентська плата стягується і за використання радіоприймачів). За загальним правилом абонентська плата нараховується на кожний телевізійний приймач. У тих випадках, коли телевізійні приймачі використовуються одним домогосподарством, плата стягується за користування одним приймачем, незалежно від кількості фактично використовуваних телевізорів. Для підприємств плата нараховується для кожного місця здійснення діяльності, де використовуються телевізійні приймачі, незалежно від кількості встановлених у таких місцях телевізійних приймачів. Плата стягується за кожен місяць, починаючи з дня введення приймача в експлуатацію. З метою забезпечення контролю за повнотою і своєчасністю сплати абонентської плати, FICORA має право проводити перевірки використання приймачів, відповідна функція покладається на спеціальних інспекторів, які мають право одержувати від користувачів інформацію про кількість, розміщення приймачів, строки їх використання, у тому числі – вимагати надання підтверджуючих відповідні факти документів. За надання недостовірної інформації або відмову у її наданні, винні особи притягаються до адміністративної відповідальності. Аналогічні санкції застосовуються і до осіб, які використовують незареєстровані телевізійні приймачі, причому у цьому випадку сплата штрафу не звільняє від сплати абонентської плати у подвійному розмірі за кожен місяць незаконного використання приймача, але не більше, ніж за рік. У будь-якому випадку „ретроспективна” абонентська плата не може бути меншою ніж 60 євро. З метою забезпечення повноти обліку платників абонентської плати FICORA зобов'язана вести відповідний Реєстр платників абонентської плати.</p>

Досвід функціонування державного замовлення у сфері телерадіомовлення в контексті реформування суспільного мовлення в Україні.

Аналітична доповідь

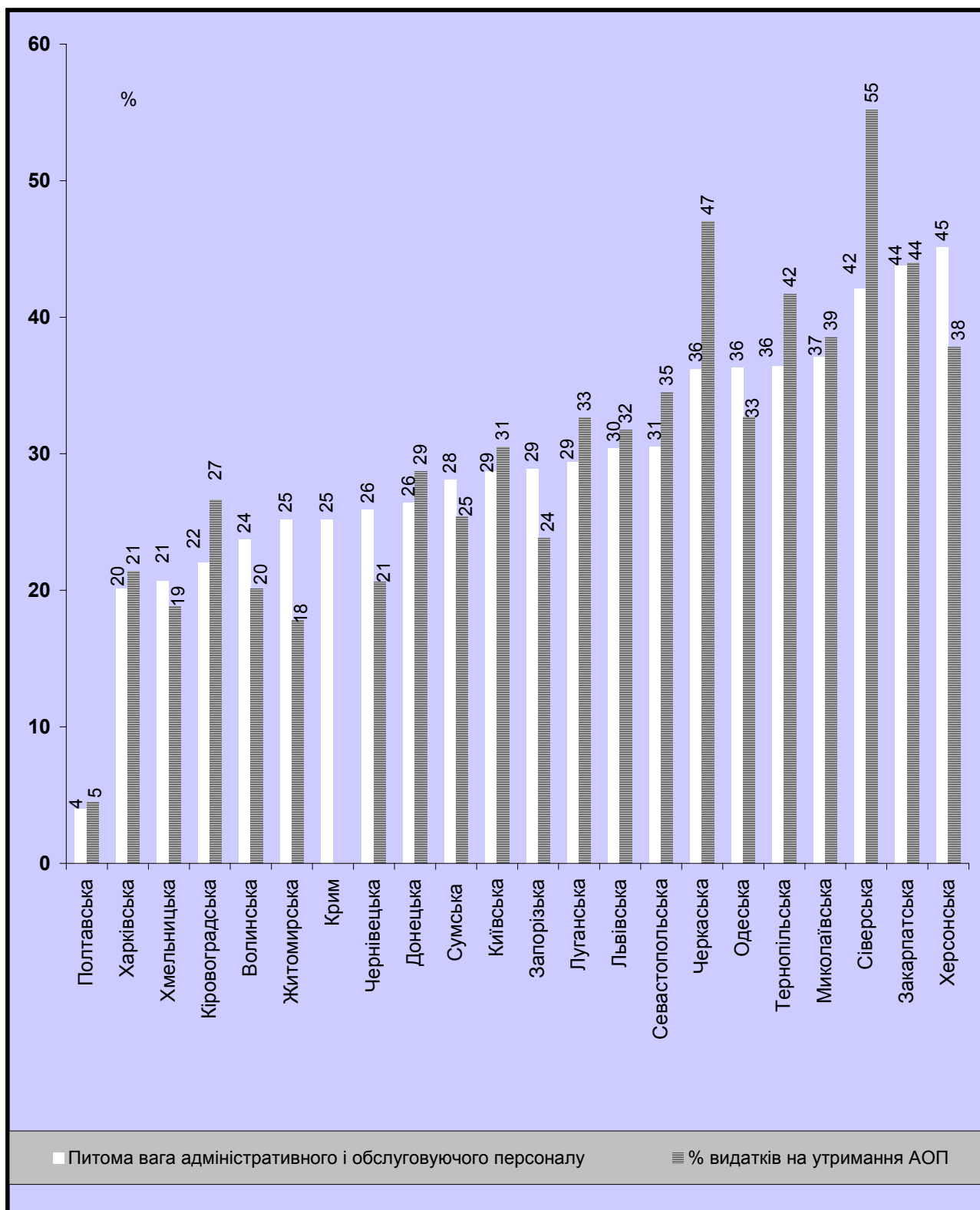
3.2. Обсяги фінансування державного замовлення на виробництво і розповсюдження телерадіопрограм в Україні, 2004 – 2008 рр. (тис. грн.)

2004			2005		
Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів	Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів
327 773,2	158 632,4	48,4	542 841,4	188 455,6	34,7
2006			2007		
Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів	Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів
857 386	362 537	42,3	339 440	283 362, 7	83,48
2008					
Заявлена потреба		Визначено законом про державний бюджет на даний рік		% виділення коштів	
958 890,9		391 677, 9		40,8	

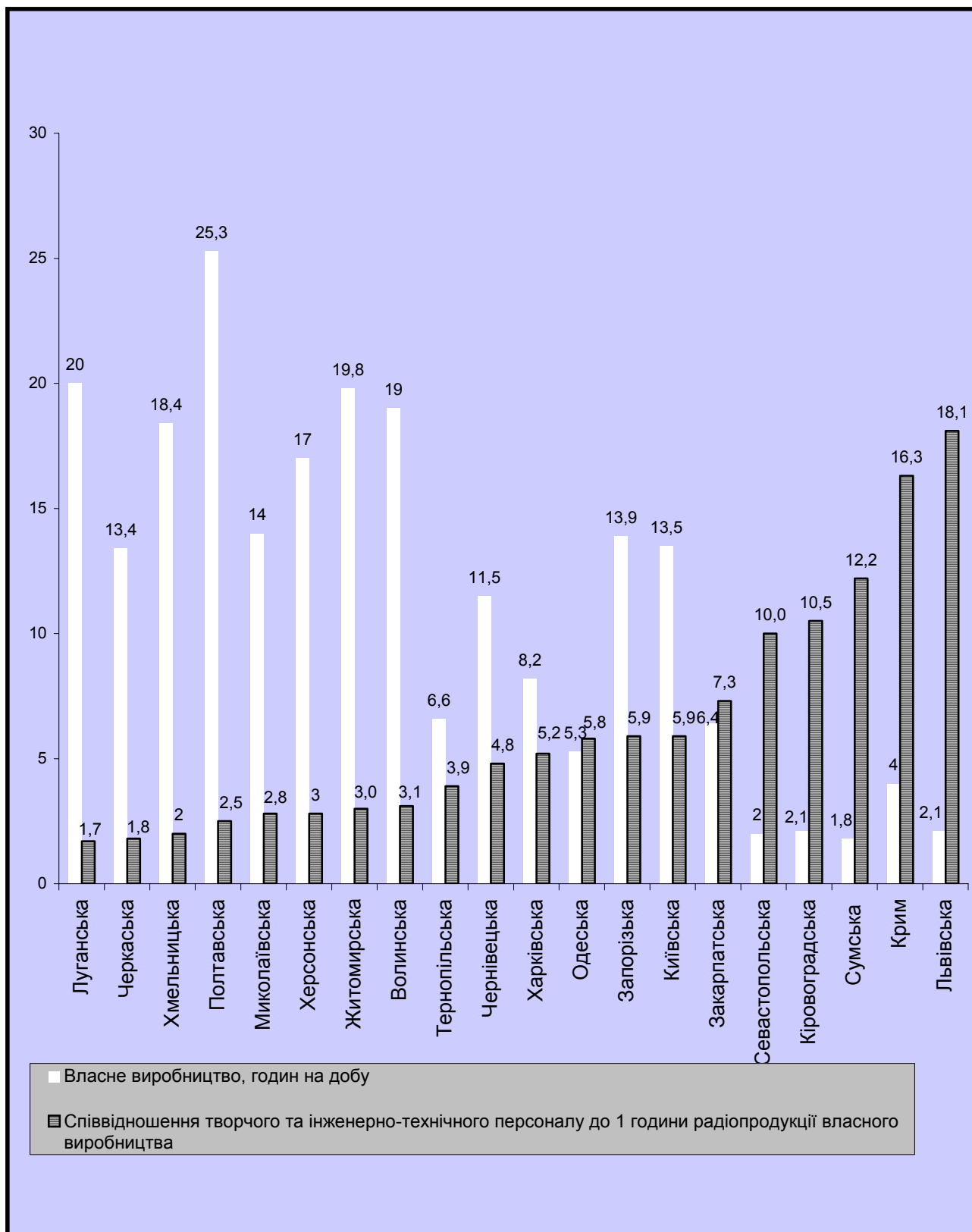
3.3. Обсяги фінансування державного замовлення на трансляцію телерадіопрограм в Україні, 2005 – 2008 рр. (тис. грн.)

2005			2006		
Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів	Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів
202044	54794,6	27,1	139 405,1	48 830	35,03
2007			2008		
Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів	Заявлена потреба	Визначено законом про державний бюджет на даний рік	% виділення коштів
142 500	60 661,1	42,6	194 173, 4	77 661, 1	40

3.4. Питома вага адміністративного персоналу в штатах ОДТРК та видатків на його утримання

3.5. Співвідношення творчого та інженерно-технічного персоналу ОДТРК до однієї години радіопродукції власного виробництва

3.6. Співвідношення творчого та інженерно-технічного персоналу ОДТРК до однієї години телепродукції власного виробництва

